

Räpina valla haridusasutuste võrgu analüüs

August 2023

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
RÄPINA VALLA HARIDUSRUUM: HETKESEIS	4
RÄPINA VALLA ÜLDÜLEVAADE JA ARENGUPROGNOOSID	4
RÄPINA VALLA HARIDUSASUTUSED	6
ALUSHARIDUS	6
ÜLDHARIDUS	9
ÜLDHARIDUSE KVALITEEDINÄITAJAD	18
KOKKUVÖTE JA JÄRELDUSED	19
KÄTTESAADAVUS	20
HARIDUSASUTUSTE PEAMISED FINANTS- JA TARISTUNÄITAJAD	22
PEAMISED JÄRELDUSED	24
TRENDID	25
ÜLDINE ELANIKE ARVU KAHANEMINE / VANANEMINE	25
HARIDUSNÕUDLUS	26
ÕPETAJATE KESKMISE VANUSE KASVAMINE JA RASKUSED KVALIFITSEERITUD JÄRELKASVU LEIDMISEL	35
VALLA HARIDUSKULUDE KASV	36
LAHENDAMIST VAJAVAD PROBLEEMID	38
ALTERNATIIVID HARIDUSASUTUSTE VÕRGU KUJUNDAMISEL	39
DEMOGRAAFILISED PROTSESSID	39
STSENAARIUM 1: BAASMUDELI RAKENDAMINE	41
STSENAARIUM 2: HARIDUSVÕRGU OPTIMEERIMINE	42
HARIDUSASUTUSTE TUGISPETSIALISTIDE TEENUSE OSUTAMISE LAHENDUSED	44

Sissejuhatus

Räpina vald seisab haridusvõrgu kujundamisel ja korraldamisel oluliste küsimuste ees, mille langetamiseks on vajalik probleemkohtade analüüsi ja tulevikuarengute prognoosimist – ehk sisendit otsuste tegemiseks valla alus- ja üldharidusasutuste võrgu arendamise, vajadusel ümberkujundamise ja juhtimisstruktuuri muutmise osas.

Uuringu eesmärkideks on:

- analüüsida haridusvõrgu hetkeseisu Räpina vallas ja anda sellele hinnang.
- selgitada analüüsi põhjal välja haridusasutuste võrgu ümberkorralduse vajadus kvaliteetse ja kulutõhusa haridusteenuse osutamiseks (sh sellega kaasnevad tagajärjed elanikele ja Räpina vallale).
- näidata erinevate alternatiivide finantsmõjusid olukorras, kus on vaja saavutada tasakaal hariduse kvaliteedi, kättesaadavuse, hariduskulude tõhususe ja kogukonna vajaduste vahel.

Analüüsi viisid läbi Räpina valla tellimusel Gravitass Consult OÜ ja Pyramid Consult OÜ, perioodil mai – august 2023. Analüüsi läbiviimisel analüüsiti Räpina valla haridusasutuste arengukavasid, finantsandmestikku, riiklikes andmebaasides ja registrites Räpina valla kohta kättesaadavat infot (sh Haridussilm, Rahvastikuregister jt). Samuti viidi lastevanemate ja haridustöötajate seas läbi suunatud haridusvaldkonna uuring ja arvestati vallavalitsuse poolt analüüsi koostamisele eelnenud vallaelanikega kohtumistelt saadud tagasisidet. Lisaks külastati valla kõiki haridusasutusi.

Analüüsi ei ole hõlmatud huvikoolid (Räpina Muusikakool ja Räpina Spordikool) ja vallas paiknev Räpina Aianduskool.

Analüüsiaruanne koosneb järgmistest peamistest osadest:

- Räpina valla haridusruumi hetkeseis.
- Alternatiivid haridusasutuste võrgu kujundamisel.
- Soovitused ja ettepanekud, sh võimalikud lahendused haridusasutuste tugispetsialistide teenuse osutamiseks.

Räpina valla haridusruum: hetkeseis

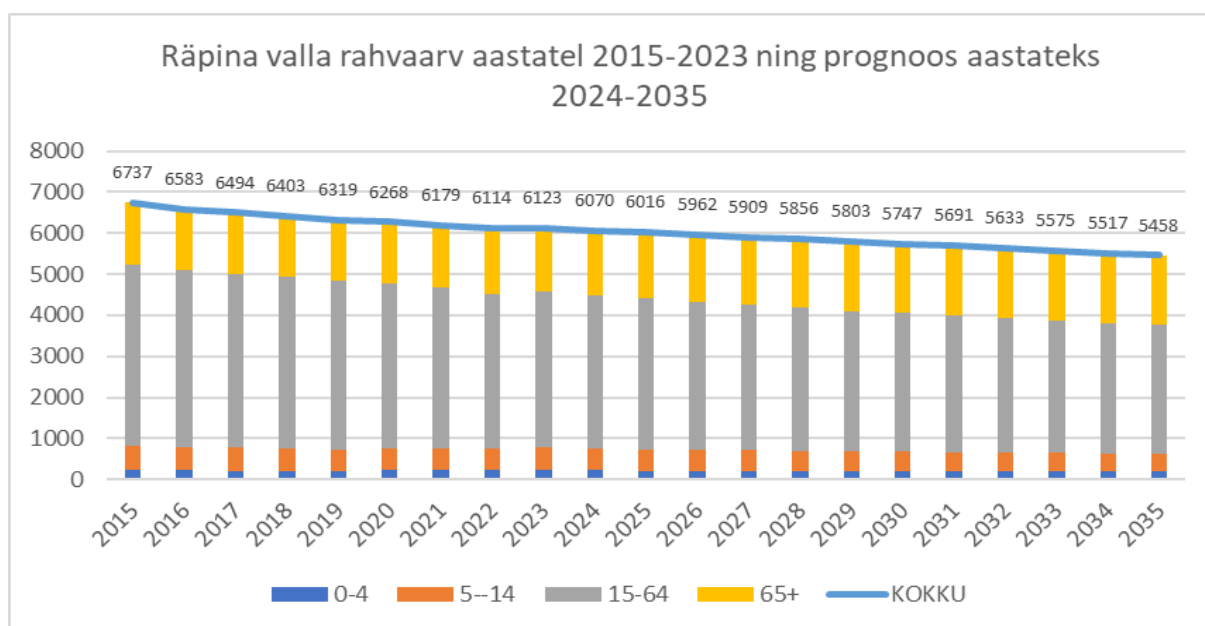
Räpina valla üldülevaade ja arenguprognosisid

Räpina vald asub Põlva maakonnas Võhandu jõe alamjooksul. Varasema Räpina vallaga ühinesid 2017. aasta haldusreformi käigus Meeksi vald ja Veriora vald. Pikliku kujuga 592,77 km² suurune vald piirneb põhja, ida ja kirdeosas Lämmijärvega, naabervaldadeks on Setomaa, Võru, Põlva ja Kastre vald. Valla haldusterritooriumil asub üks linn (Räpina), kolm alevikku (Mehikoorma, Veriora ja Võõpsu) ja 62 küla (Aravu, Haavametsa, Haavapää, Himmiste, Jaanikeste, Jõepera, Jõevara, Jõeveere, Kassilaane, Kikka, Kirmsi, Koolma, Koolmajärve, Kullamäe, Kunksilla, Kõnnu, Köstrimäe, Laho, Leevaku, Leevi, Lihtensteini, Linte, Meeksi, Meelva, Meerapalu, Mõtsavaara, Mägiotsa, Männisalu, Naha, Nohipalo, Nulga, Pahtpää, Parapalu, Pindi, Pääsna, Raadama, Rahumäe, Raigla, Ristipalo, Ruusa, Saareküla, Sarvemäe, Sikakurmu, Sillapää, Soohara, Suure-Veerksu, Sülgoja, Sühavavva, Timo, Toolamaa, Tooste, Tsirksi, Vareste, Verioramõisa, Viira, Viluste, Vinso, Võiardi, Võika, Võuküla, Väike-Veerksu, Väandra). Räpina valla keskuseks on Räpina linn.

Valla rahvastikutihedus on 10 in/km² kohta, mis on kolm korda väiksem Eesti keskmisest (30,6 in/km²). Rahvastikutihedust tõstab Räpina linn, väljaspool seda on rahvastikutihedus 7 in/km².

Elanike arv Räpina vallas on viimastel kümnenditel olnud pidevas languses. Võrreldes aastaga 2000 on valla elanike arv vähenenud umbes 25%. Aastatel 2015-2023 on elanike koguarv vallas vähenenud 614 inimese võrra, ehk umbes 10%.

Rahvastikuprognosis kohaselt väheneb rahvaarv aastaks 2035 praeguselt 5458 inimeseni, ehk võrreldes 2023. aastaga veel veidi üle 10% (sh kahaneb 0-5 aastaste laste arv 52 inimese võrra, 5-14 aastaste laste ja noorte arv 114 võrra, 15-64 aastaste inimeste arv 654 inimese võrra ning pensioniealiste inimeste (65+) arv kasvab võrreldes 2023. aastaga 156 inimese võrra).

Joonis 1 Elanike arvu muutus Räpina vallas 2015-2023 ning rahvastikuprognosis aastateks 2024-2035

Räpina valla elanike arvu muutus asustusüksuste lõikes 2018-2023 on toodud Räpina valla arengukavas (tabel 1). Elanikkonna suuruse muutus üksikute asustusüksuste lõikes ei saa olla aluseks oluliste järelduste tegemisele: kuigi protsentuaalselt võib elanike arvu kasv või kahanemine olla suur, on absoluutarvudes see reeglina ühekohaline number.

Joonisel 2 olevalt rahvastikupüramiidilt on näha, et suurim arv vallaelanikke on vanusegrupis 60-69 ning suhteliselt suur on ka vanusegrupp 50-59. Noorte põlvkond vanuses 20-29 on suhteliselt väike. Märgatav on ka meeste (vanusegrupis 20-49) märgatavalt suurem arv, võrreldes samaealiste naiste arvuga. Arengukava perioodi ehk järgmise kaheteistkümne aasta vaates järeldub rahvastikupüramiidilt, et Räpina vald on vananeva elanikkonnaga vald - tööealine elanikkond väheneb ja eakate osakaal suureneb (juba täna moodustavad eakad osades asustusüksustes ligi kolmandiku elanikest). Sünditusealiste naiste vähesest arvust johtuvalt ja arvestades sündimuskordajat on loomulik iive väike ja tulevikus langeb sündide arv eeldatavalt veelgi. Noorema vanusegrupi arvukusest sõltub nõudlus alushariduse ja üldhariduse teenuste järele. Tööealise elanikkonna suuremad vanuserühmad on arvukamad tööturule sisenevatest vanuserühmadest, mis võib kaasa tuua maksumaksjate arvu vähenemise. Kasvab sotsiaalteenuseid vajavate eakate arvukus ja nende osatähtsus rahvastikus.

Rahvastiku soo ja vanuskoosseis | Räpina vald, 2023

Allikas: statistikaamet

Joonis 2 Räpina valla rahvastikupüramiid

Allikas: Statistikaamet

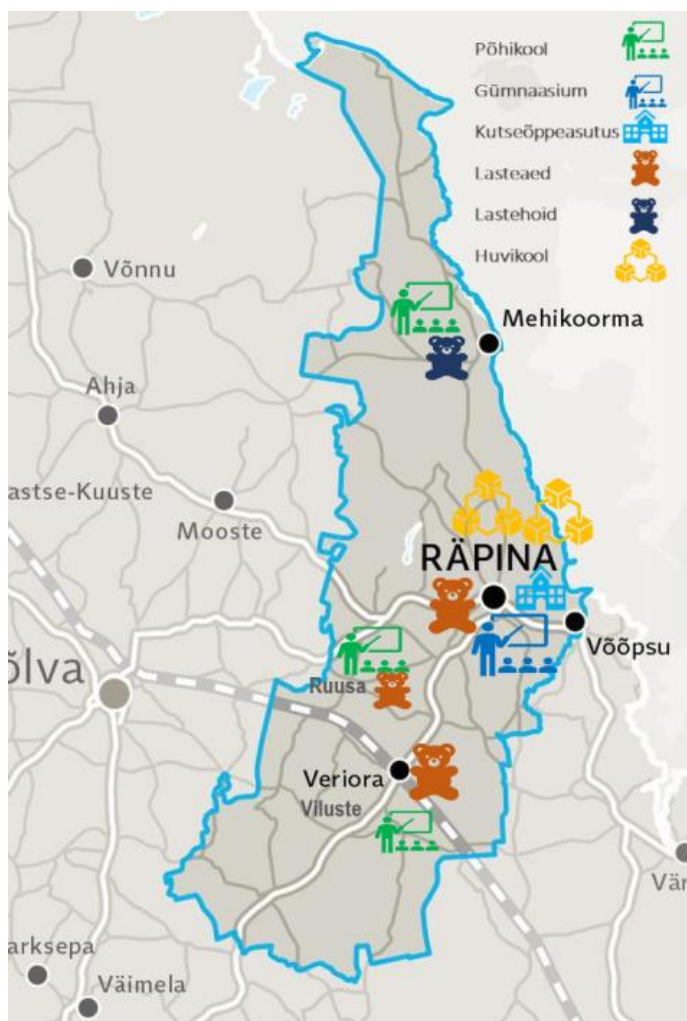
1. jaanuari 2023 seisuga elab Rahvastikuregistri andmetel vallas 6123 inimest sh:

- lapsed vanuses 0-4 aastat 245
- lapsed ja noored vanuses 5-14 aastat 532
- inimesi vanuses 15-64 aastat 3800
- 65+ vanuses inimesi 1546

Räpina valla haridusasutused

Kokku tegutseb vallas kümme erinevat haridusasutust:

- Kaks alusharidust pakkuvat asutust: Räpina Lasteaed, Veriora Lasteaed,
- Üks lastehoid: Mehikoorma Lastehoid
- Kolm põhikooli: Mehikoorma, Ruusa ja Viluste põhikoolid
- Üks põhikool-gümnaasium: Räpina Ühisgümnaasium
- Kaks huvikooli: Räpina Muusikakool, Räpina Spordikool
- Üks kutseõppeasutus: Räpina Aianduskool (Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav asutus)

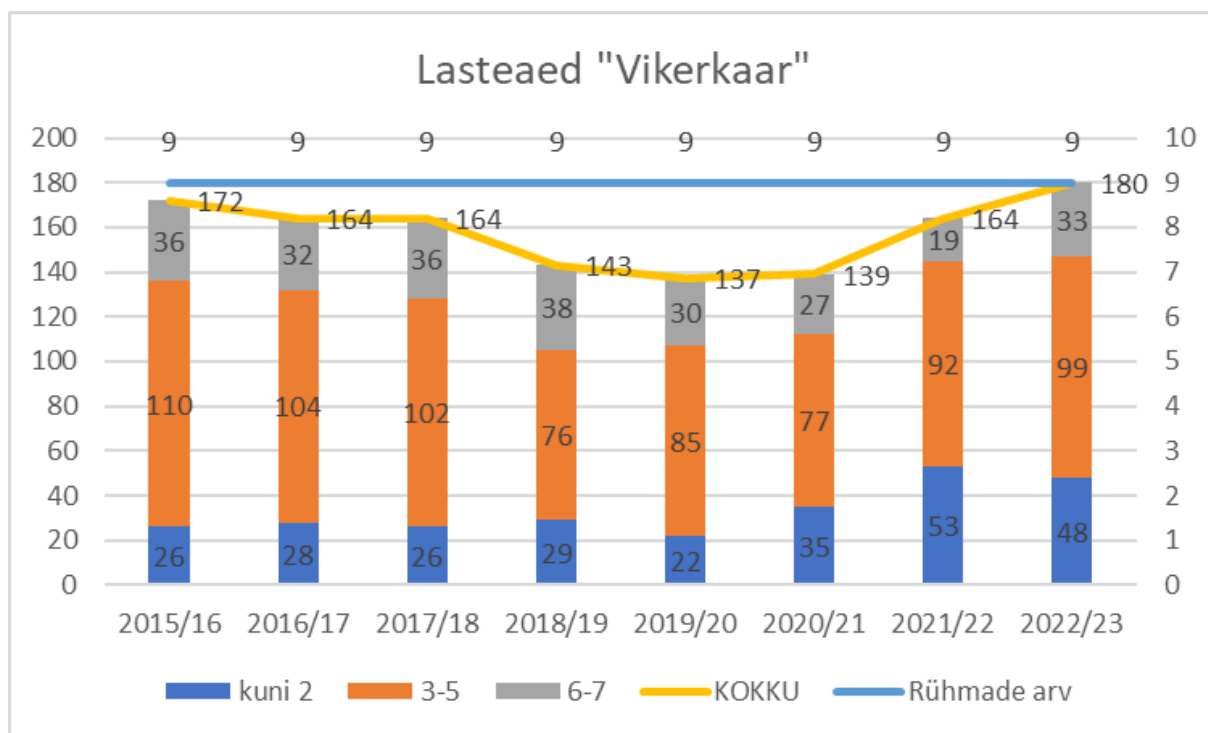
Joonis 3 Haridusasutused Räpina vallas

Alusharidus

Räpina vallas pakuvad alusharidust lasteaedad Vikerkaar (Räpinas ja üks liitühm Ruusa külas) ja Õnneseen (asukohaga Vilustes, paiknedes ühes hoones põhikooliga). Lisaks on Mehikoormas korraldatud lastehoid¹. Lasteaedade taristu ja õpikeskkond on üldiselt rahuldavas seisukorras: Vikerkaare lasteaed vajab mõningast kaasajastamist (õueala, fassaad, valgustus), kuid Õnneseene siseruumid vajavad põhjalikumat remonti, elektrisüsteem väljavahetamist ja ruumilahendus kaasajastamist.

¹ Lastehoid on Räpina Vallavalitsuse hallatav asutus, mis võimaldab koolieelses eas lastele hoidu.

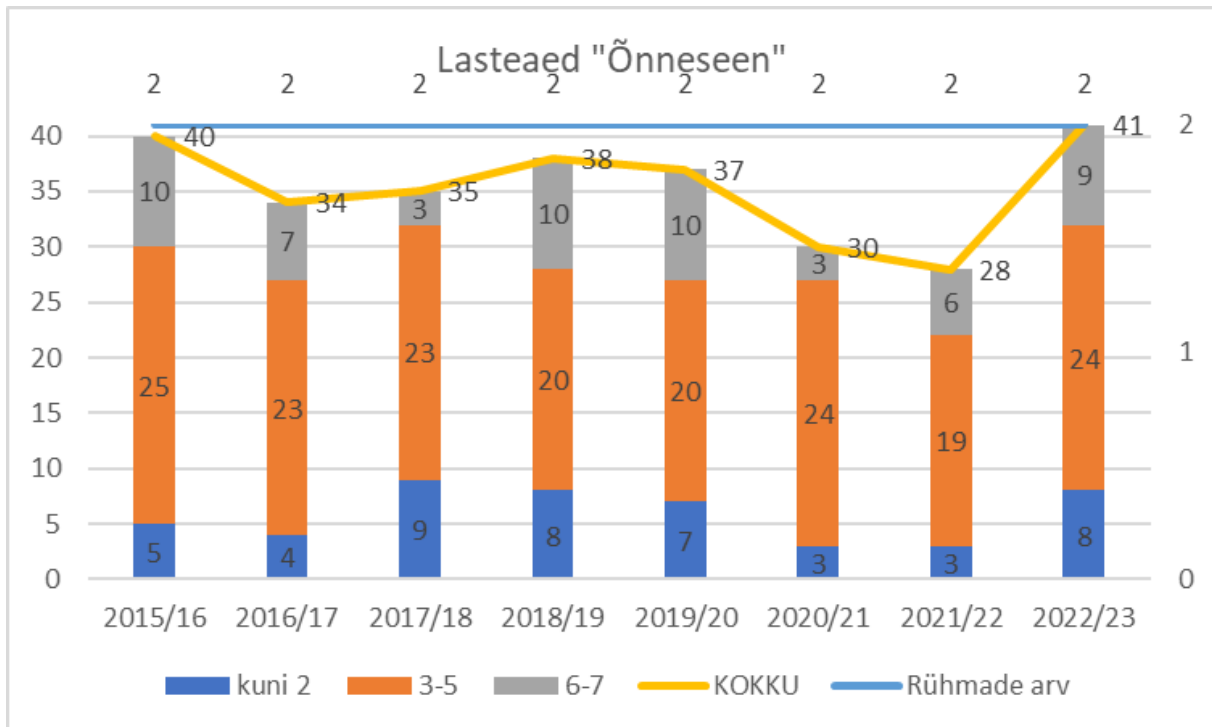
Kokku õppis 2022/2023. õppeaastal alushariduses 221 last. Detailsem ülevaade lasteaedade lõikes on toodud allpool.

Joonis 4 Laste arvu muutus Röpina lasteaia Vikerkaar

Allikas: Haridussilm

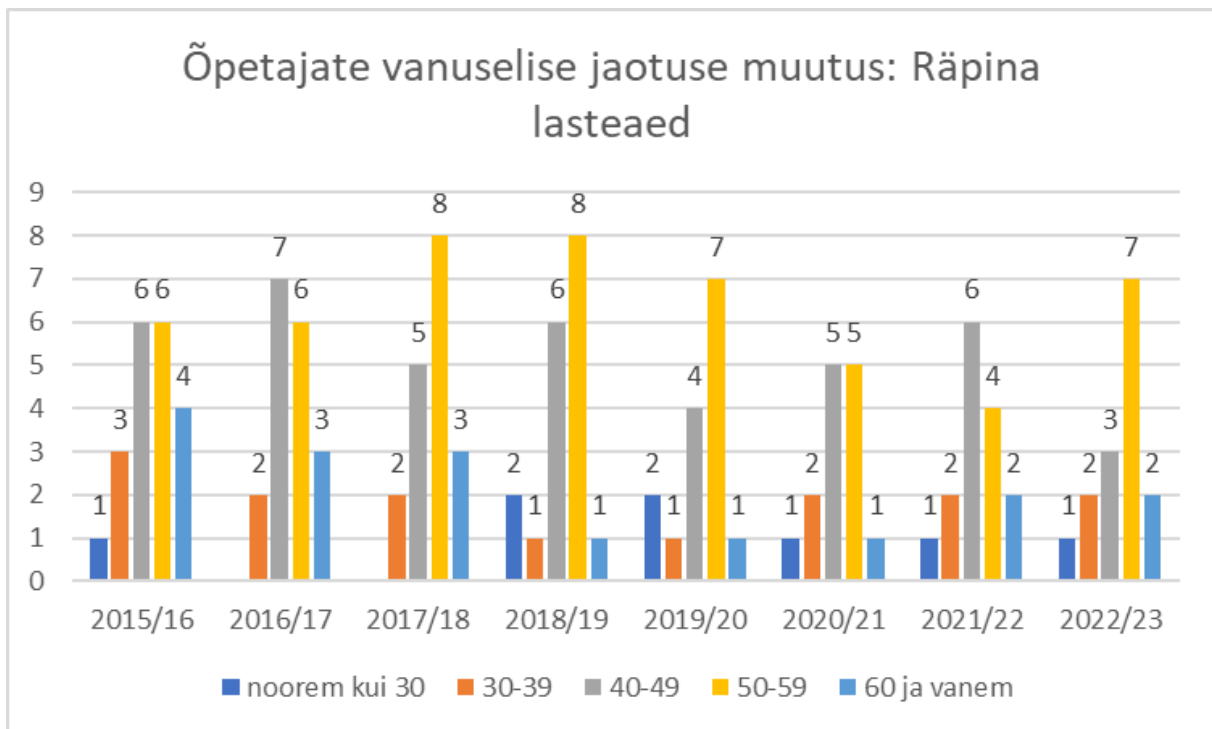
Õppeaastal 2022-2023 õpib Vikerkaare lasteaia 180 last (avatud on kümme rühma). Laste arv on tänaseks jõudnud viimaste aastate kõrgeimale tasemele, mis vastab ka lasteaia kohtade arvule. Laste väiksema arvu 2018-2021 põhjuseks on vahepealne madalam sündimus. Lasteaia logopeed ja eripedagoogi ülesandeid täidab tugiõpetaja.

Joonis 5 Laste arvu muutus Veriora lasteaiaas Õnneseen
Allikas: Haridussilm

Õppeaastal 2022-2023 õpib Õnneseene lasteaiaas 41 last (avatud on kaks rühma). Laste arv on tänaseks jõudnud viimaste aastate kõrgeimale tasemele (mis vastab ka lasteaia kohtade arvule). Laste väiksema arvu 2020/2021 põhjuseks on vahepealne madal sündimus. Lasteaed jagab logopeediteenuseid samas hoones asuva põhikooliga ning esmavajadused tugispetsialistide osas on kaetud.

Räpina lasteaiaas Vikerkaar oli 2022/23 õppeaastal 15 õpetajat. Pea pooled õpetajatest olid vanusegrupis 50-59. Õpetajate vanuselise jaotuse muutus õppeaastatel 2015/2016 kuni 2022/23 on toodud joonisel 6. Kvalifikatsiooninõuetele vastab Haridussilma andmetel 12 õpetajat 15-st (80%).

Joonis 6 Õpetajate vanuselise jaotuse muutus Rappina lasteaias Vikerkaar
Allikas: Haridussilm

Veriora lasteaias Önneseen oli 2022/23. õppeaastal kolm õpetajat, kõik vanusegrupis 60 ja vanemad. Kvalifikatsiooninõuetele vastab üks õpetaja (33%). Lasteaias on logopeed.

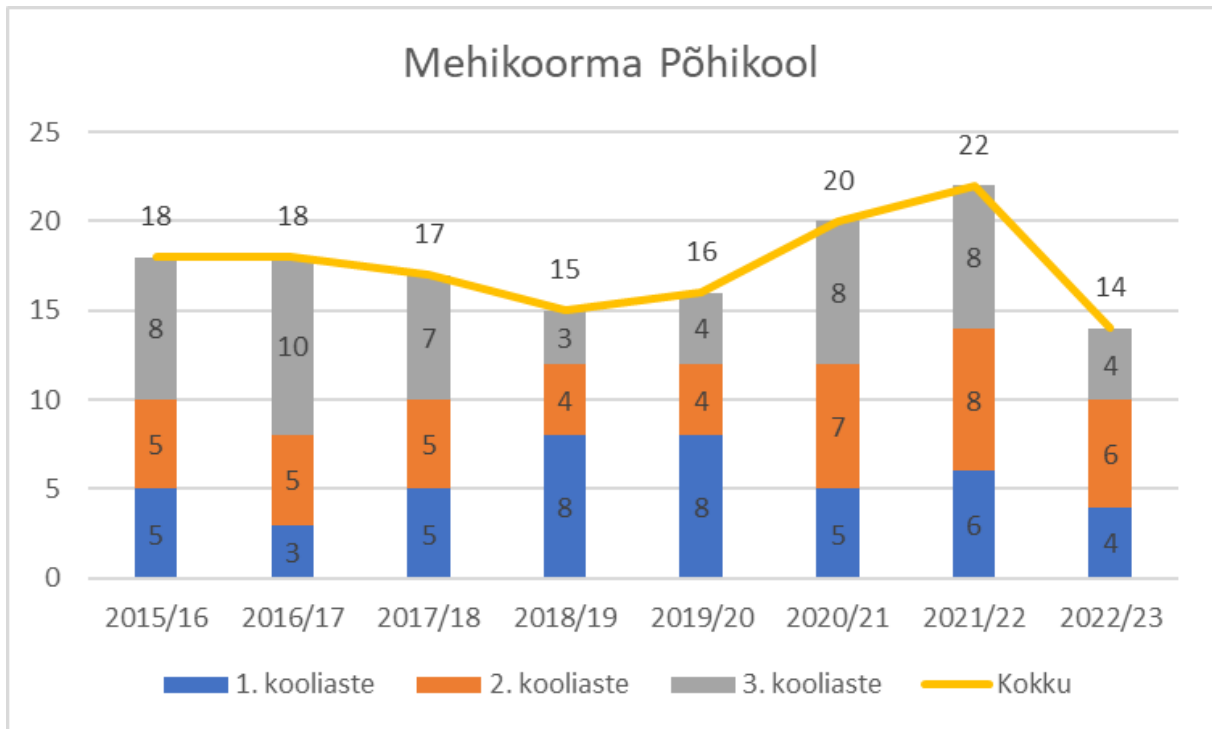
Analüüsi koostamiseks läbiviidud elektroonilisest lapsevanemate küsitlustest saadud tagasiside põhjal saab öelda, et rahulolevaimad teenustega on Lasteaias Vikerkaar käivate laste vanemad ja mõnevõrra vähem rahulolevad on Mehikoorma lastehoiu ning Lasteaed Önneseenes käivate laste vanemad.

Üldharidus

Räpina valla üldhariduskoolid on Mehikoorma Põhikool, Ruusa Põhikool, Viluste Põhikool ja Rappina Ühisgümnaasium. Gümnaasiumiharidust saab omandada Rappina Ühisgümnaasiumis.

Mehikoorma põhikool.

Mehikoorma põhikool paikneb Mehikoorma alevikus, valla põhjaosas. Kooli kaugus Rappinast on 17,5 km. Koolihoone on rahuldavas korras, ja suuremaid investeeringuid lähiaastatel hoonesse teha ei ole vaja. Õppeaastal 2022/2023 õppis koolis 14 õpilast. Õpilaste arvu muutus õppeaastatel 2015/16 kuni 2022/23 on alljärgnev:

Joonis 7 Laste arvu muutus Mehikoorma põhikoolis
Allikas: Haridussilm

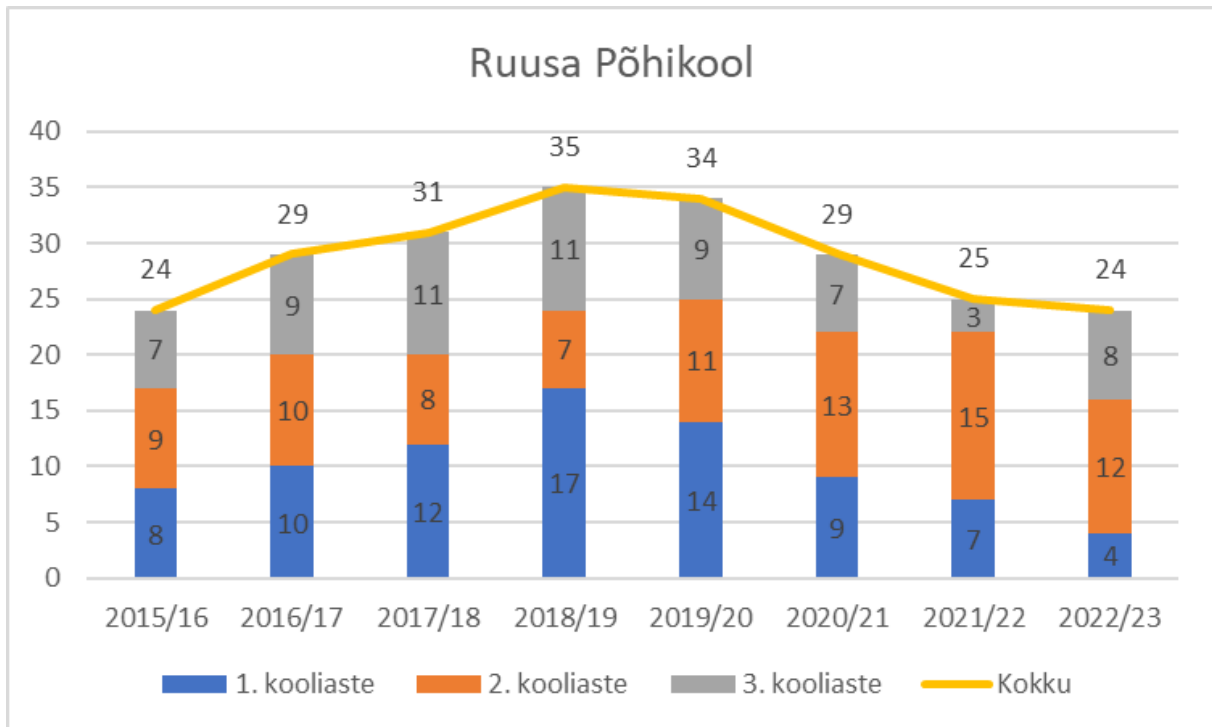
Mehikoorma Põhikool on osa Räpina valla haridusvõrgustikust pärast 2017. aastal toimunud Meeksi, Veriora ja Räpina valdade ühinemist. Õpilaste arv kasvas viimastel aastatel, kuid langes 2022/2023. õppeaastal vaadeldava perioodi madalaima tasemini. Arvestades õpilaste absoluutarvu väiksust, ei ole need kõikumised niivõrd suure tähtsusega (sageli on põhjuseks ühe-kahe perekonna laste lisandumine või koolist lahkumine). Õpilaste arvu väikesest arvust tulenevalt on koolis liitklassid.

Analüüsi koostamise ajal oli põhikooliealisi lapsi Mehikoorma ja Meerapalu piirkondades kokku 27, st pea pooled piirkonna lastest õpivad teistes koolides.

Mehikoorma põhikoolis õpetas õppeaastal 2022/2023 seitse õpetajat, kellest kvalifikatsioonile vastab neli õpetajat (57%). Õppeaastal 2022/2023 oli seitsmest õpetajast viis eagrupid 50-59 ja kaks õpetajat vanemad kui 60- aastased. See tähendab, et lähiaastatel tõusetub Mehikoorma põhikoolis teravalt õpetajate pensioneerumise küsimus ja uute õpetajate leidmine. Koolis on logopeed-eripedagoog, kes koordineerib ka tööd HEV lastega.

Ruusa põhikool.

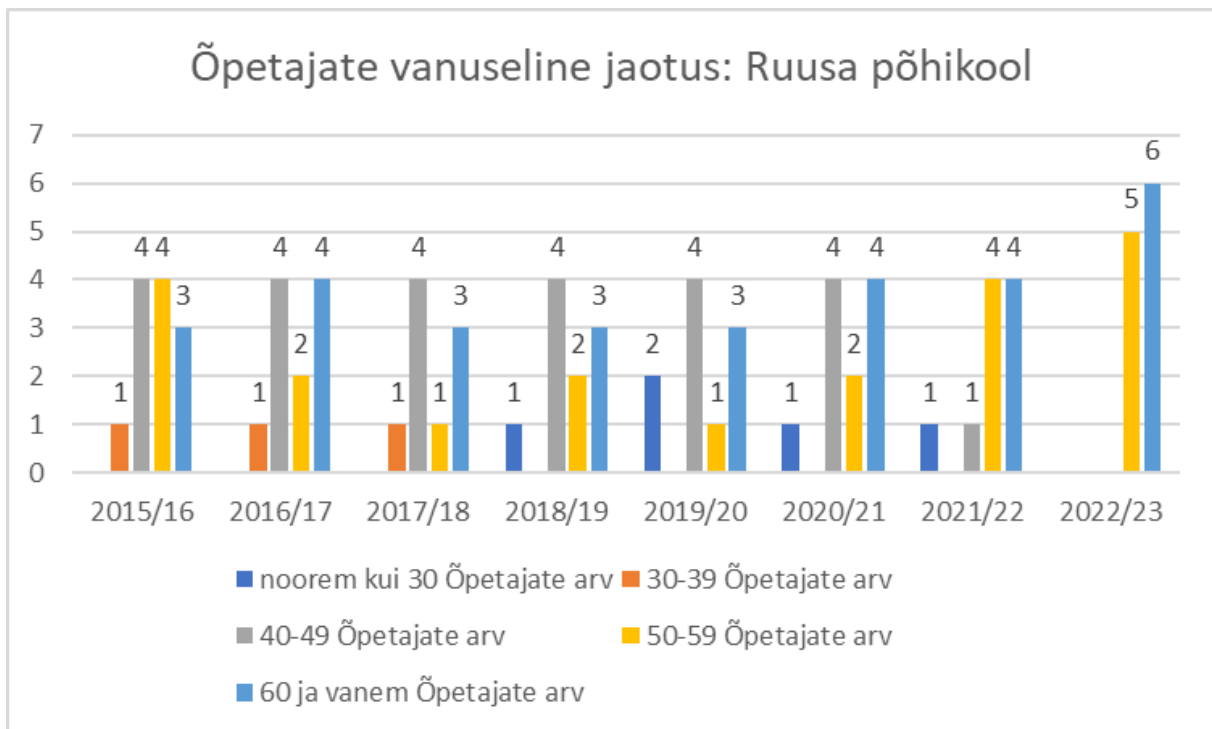
Ruusa põhikool paikneb Ruusa külas, valla lääneosas. Kooli kaugus Rāpinast on 15 km. Koolihoone on amortiseerunud: seal puudub ventilatsioon, katus on osaliselt vahetamata ja probleeme on soojapidavuse ja drenaaziga. Õppeaastal 2022/2023 õppis koolis 24 õpilast. Õpilaste arvu muutus õppeaastatel 2015/16 kuni 2022/23 on alljärgnev:

Joonis 8 Laste arvu muutus Ruusa põhikoolis
Allikas: Haridussilm

Ruusa Põhikooli õpilaste arv on vaadeldud perioodil teinud läbi kiire kasvu (24-lt lapselt 35-ni) ja kahanemise (tagasi 24 lapseni). Arvestades õpilaste absoluutarvu väiksust, ei ole need kõikumised niivõrd suure tähtsusega (sageli on põhjuseks ühe-kahe perekonna laste lisandumine või koolist lahkumine). Ruusa piirkonna põhikooliealistest lastest õppis analüüsi koostamise ajal muudes koolides 21 last (46%).

Ruusa põhikoolis õpetas õppeaastal 2022/2023 11 õpetajat, kellest kvalifikatsioonile vastas kümme õpetajat (91%).

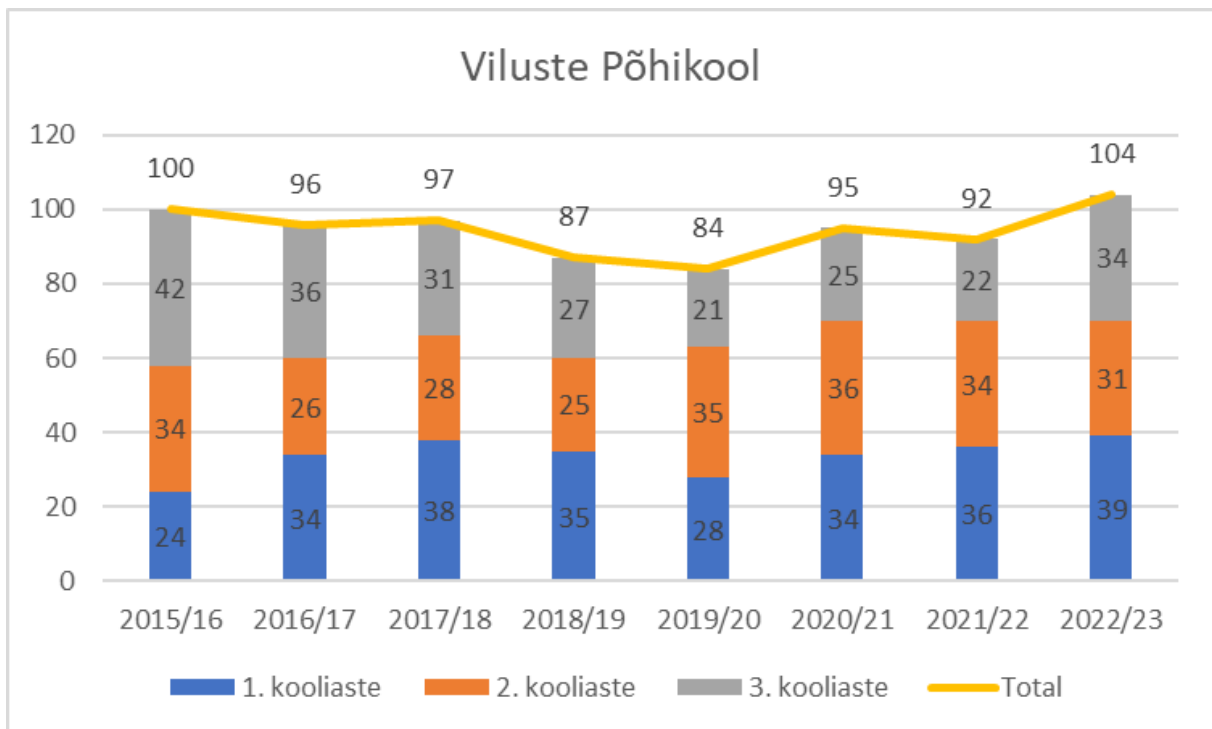

Joonis 9 Õpetajate vanuselise jaotuse muutus Ruusa põhikoolis

Jooniselt selgub, et õpetajate vanuseline jaotus on Ruusa põhikoolis olnud läbi aastate väga varieeruv. Muutunud on ka õpetajate koguarv. Vaadeldaval perioodil ei ole kirjeldatud varieeruvusest johtuvalt mingit mustrit ega trendi võimalik järelda. Küll aga oli õppeaastal 2022/2023 oli 11-st õpetajast viis eagrupid 50-59 ja kuus õpetajat vanemad kui 60- aastased. See tähendab, et lähiaastatel tõusetub ka Ruusa põhikoolis teravalt õpetajate pensioneerumise küsimus ja uute õpetajate leidmine. Juba praegu on koolis puudus erialaõpetajatest, mistõttu õppetöö on korraldatud "ainepäevade põhiselt" (üks päev pühendatud kindlale ainele, millal vastava eriala õpetaja on saadaval). Koolil puudub psühholoog kuid on eripedagoog-logopeed, kes vajadusel asendab teisi õpetajaid ning sotsiaalpedagoog.

Viluste põhikool.

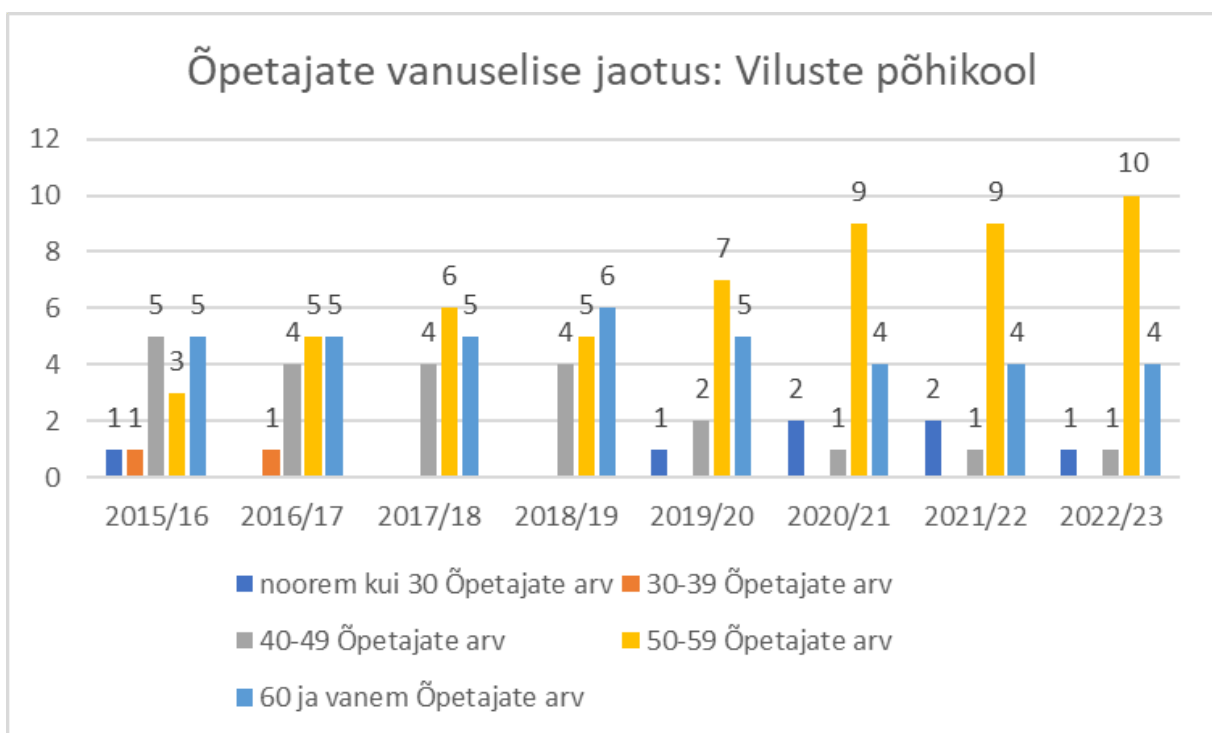
Viluste põhikool paikneb Viluste külas, valla lõunaosas. Kooli kaugus Rāpinast on 15 km. Kooli hoone ehituskvaliteet on halb ja see vajab kapitaalremonti: soojuskadu on suur, katus lekib, ventilatsioon on aegunud, hoone vajub. 2023. aastal on valla eelarves kooli renoveerimiseks ette nähtud 65 000 eurot. Õppeaastal 2022/2023 õppis koolis 104 õpilast. Õpilaste arvu muutus õppeaastatel 2015/16 kuni 2022/23 on alljärgnev:

Joonis 10 Laste arvu muutus Viluste põhikoolis
Allikas: Haridussilm

Õpilaste arv Viluste Põhikoolis on püsinud viimastel aastatel stabiilselt 90 lapse ümber, jõudes õppeaastal 2022/2023 vaadeldava perioodi suurima laste arvuni. Õppeaastal 2022/2023 vajas 15 Viluste kooli õpilast eripedagoogi abi.

Viluste põhikoolis õpetas õppeaastal 2022/2023 16 õpetajat, kellest kvalifikatsioonile vastas 13 õpetajat (81%).

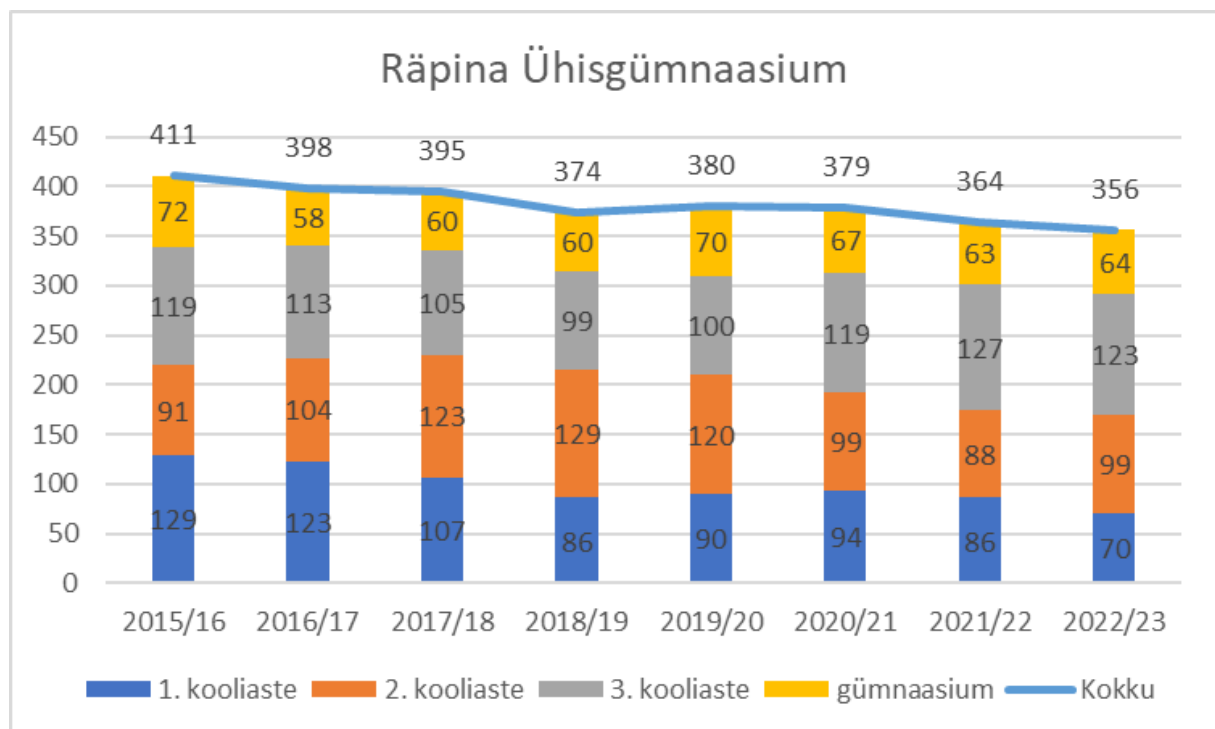

Joonis 11 Õpetajate vanuselise jaotuse muutus Viluste põhikoolis

Viluste põhikooli õpetajate keskmine vanus on viimastel aastatel tõusnud. Õppeaastal 2022/2023 olid 14 õpetajat 16-st vanuses 50 või vanemad. Lähiaastate peamine väljakutse on seega sujuva põlvkondade vahetumise tagamine Viluste koolis. Koolil on probleem tugispetsialistidega: koolis on eripedagoog ja logopeed, koolis ei ole psühholoogi ega sotsiaalpedagoogi.

Räpina Ühisgümnaasium

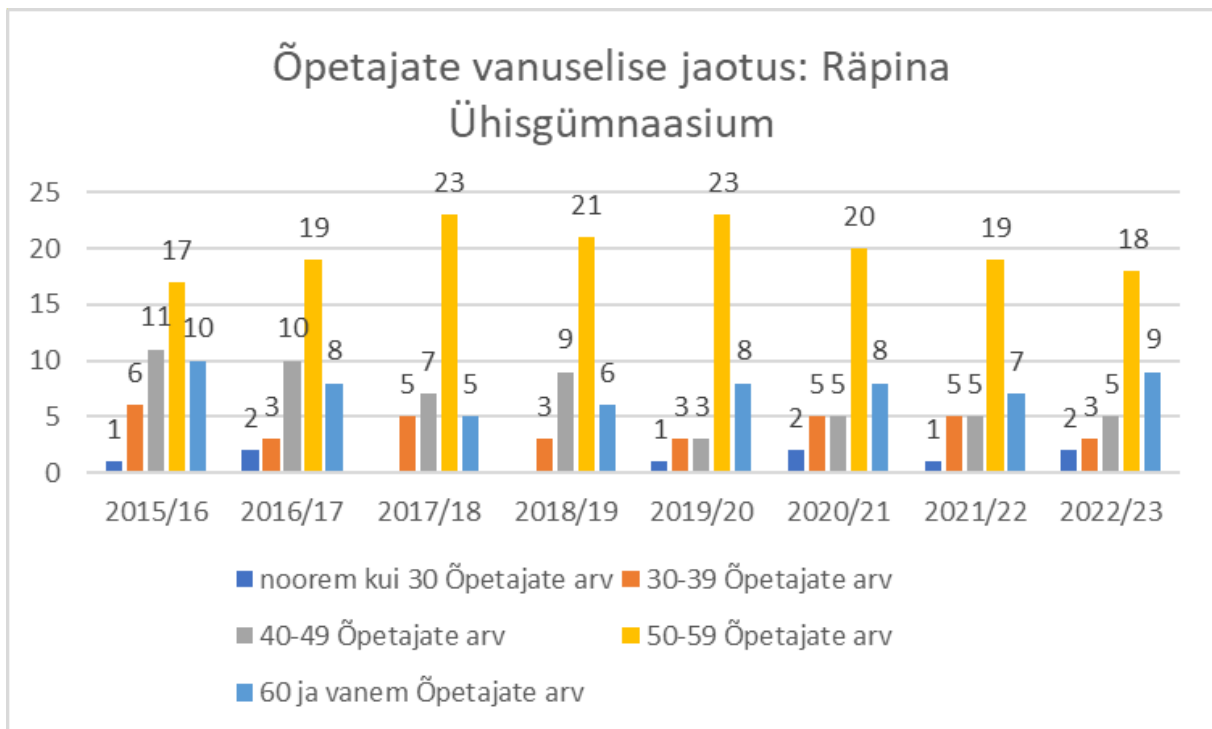
Kool paikneb valla keskuskes Räpinas. Kooli taristu füüsiline seisukord on hea, kooli esimesel korrusel paiknevad värskest renoveeritud väikeklassid. Õppeaastal 2022/2023 õppis koolis kokku 356 õpilast, neist 292 põhikooliastmetes ja 64 gümnaasiumiastmes. Õpilaste arvu muutus õppeaastatel 2015/16 kuni 2022/23 on alljärgnev:

Joonis 12 Laste arvu muutus Räpina Ühisgümnaasiumis
Allikas: Haridussilm

Laste arv Räpina Ühisgümnaasiumis on vaadeldaval ajaperioodil vähenenud oluliselt esimeses kooliastmes: kaheksa aasta jooksul 59 lapse võrra ehk 46%. Teises ja kolmandas kooliastmes on laste arv kasvanud (tulenevalt varasemate õppeaastate suurematest laste arvudest madalamates kooliastmetes). Gümnaasiumis on õpilaste arv 10% võrra vähenenud.

Räpina Ühisgümnaasiumis õpetas õppeaastal 2022/2023 37 õpetajat, kellest kvalifikatsioonile vastas 33 õpetajat (89%).

Joonis 13 Õpetajate vanuselise jaotuse muutus Rääpina Ühisgümnaasiumis
Allikas: Haridussilm

Õpetajate vanuseline jaotus Rääpina Ühisgümnaasiumis on olnud läbi aastate suhteliselt stabiilne. Koolis on olemas eripedagoog, koolipsühholoog, logopeed ja sotsiaalpedagoog ning head võimalused väikeklassidele ja 1:1 õppele.

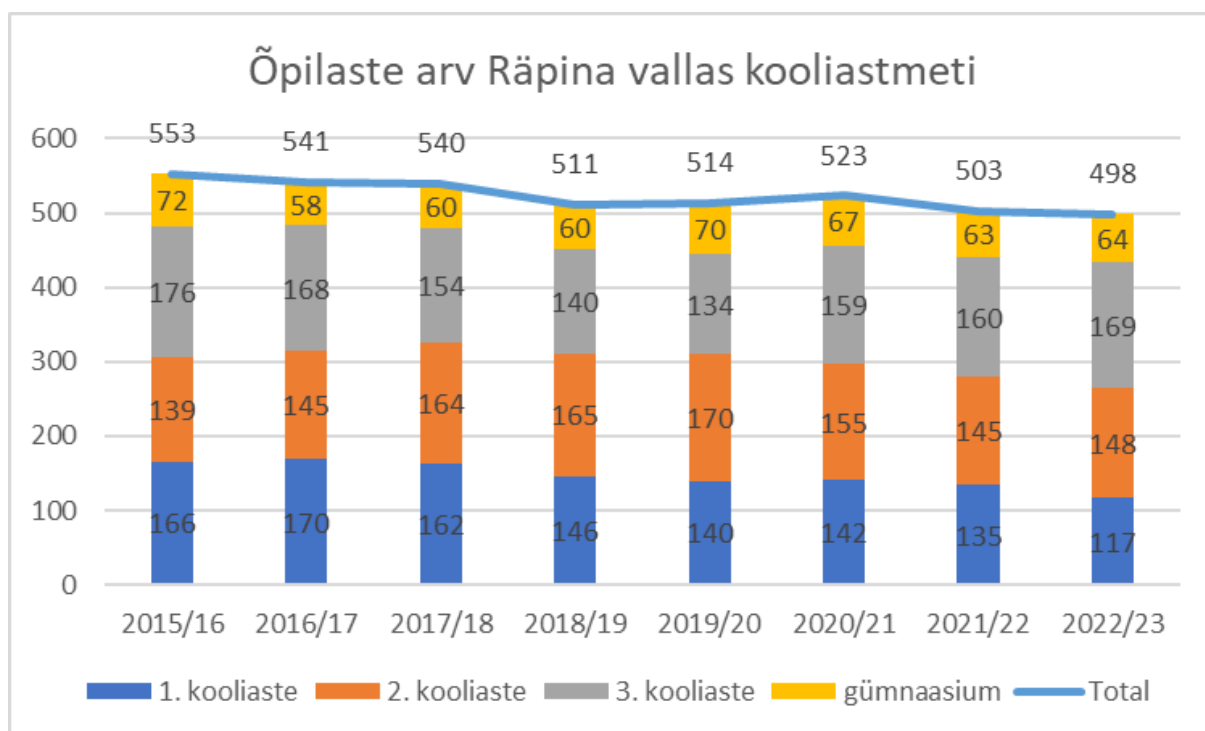
Analüüsi koostamiseks läbiviidud elektroonilisest lapsevanemate küsitlustest saadud tagasiside põhjal saab välja tuua, et kõige rahulolevamad olid Mehikoorma Põhikoolis käivate laste vanemad ning seda kõigi hinnatud aspektide lõikes. Rääpina Ühisgümnaasiumis käivate laste vanemad hindavad kõrgelt info liikumist kodu ja kooli vahel ning õppetöö korraldust ja õpetamise taset. Mõnevõrra kriitilisemad on vanemad selles osas, kuidas arvestatakse õpilaste erineva võimekusega õppetöös. Kuid kokkuvõttes saab siiski öelda, et kõigi aspektide lõikes annavad Rääpina Ühisgümnaasiumis käivate laste vanemad vähemalt 70% ulatuses väga hea kuni rahuldava hinnangu. Viluste põhikoolis käivate laste vanemad on haridusteenuste osas kõige kriitilisemad vastajad. Veidi üle 50% annab väga hea kuni rahuldava hinnangu õpetamise taseme ja laste õpimotivatsiooni ning koolis pakutavate ringide ja huvitegevuste osas. Kuna Ruusa Põhikoolis käivate laste vanematelt tuli vaid üks vastus, siis seda võrdlusesse ei lisatud.

Kokkuvõtvalt saab Rääpina valla haridusruumi kohta järeltada alljärgnevat:

- Alusharidus
 - Laste arv Rääpina valla lasteaedades on viimastel aastatel olnud kasvuteel, kuid prognooside kohaselt hakkab sõime- ja lasteaiaaeglaste laste arv vallas taas langema ja väheneb aastaks 2035 praeguselt 262-lt lapselt 208 lapseni (20%).
 - Õpetajate vanuselise jaotuse seisukohalt on kriitilises seisus Veriora lasteaed, kus kõik õpetajad olid õppeaastal 2022/2023 vanusegrupis 60+.
 - Veriora lasteaia ruumid vajavad põhjalikumalt remonti, Rääpina lasteaia ruumid sanitaarremonti.
- Üldharidus
 - Õpilaste arv Rääpina valla koolides kokku on õppeaastatel 2015/2016 kuni 2022/23 langenud (erandiks vaid teine kooliaste). Muutuste trendi määrab valla suurim kool,

Räpina Ühisgümnaasium. Muutused Mehikoorma ja Ruusa põhikoolide laste arvus on absoluutarvudes väikesed (sageli on põhjuseks ühe-kahe perekonna laste lisandumine või koolist lahkumine).

- Esimeses kooliastmes õppis 2022/2023 õppeaastal 30% vähem lapsi kui aastal 2015/2016. Räpina Ühisgümnaasiumis on kirjeldatud perioodil esimeses kooliastmes õppivate laste arv vähenenud 45%. Seevastu on jõudsalt kasvanud laste arv Viluste põhikoolis.
- Teises kooliastmes ei ole esimese kooliastmega võrreldavat langust märgata. Selle põhjuseks on demograafiliste protsesside pikaajalisus, kuid vaadates laste arvu langust esimeses kooliastmes ootab see muutus lähiaastatel ka teist kooliastet.
- Kolmanda kooliastme lõikes tuleneb laste arvu kerge kasv sellest, et vastavad aastakäigud on jõudnud kolmandasse kooliastmesse. Langust õpilaste arvus on prognoosida õppeaastast 2025/26 alates.
- Teiste omavalitsuste koolides õppis 2023. aastal põhikooli astmetes 10% (53 õpilast) põhikooliealistest õpilastest. Teiste kohalike omavalitsuse õpilastest õppis Räpina valla põhikoolides 20 õpilast. st hariduse nn rändesaldoks võib lugeda -33 õpilast, ehk -6,5%.
- Põhikoolist väljalangevust ei ole aastatel 2020-2023 Haridussilma andmetel olnud ning põhikooli-järgselt on edasi õppima läinute määr üle 95%.
- Gümnaasiumihariduses ei ole märgatavaid muutusi õpilaste arvus vaadeldaval perioodil toimunud, kuna lisaks Räpina Ühisgümnaasiumile on noortel võimalik õppima asuda nii teiste omavalitsuste ja riigigümnaasiumitesse kui ka liikuda edasi kutseharidusse.

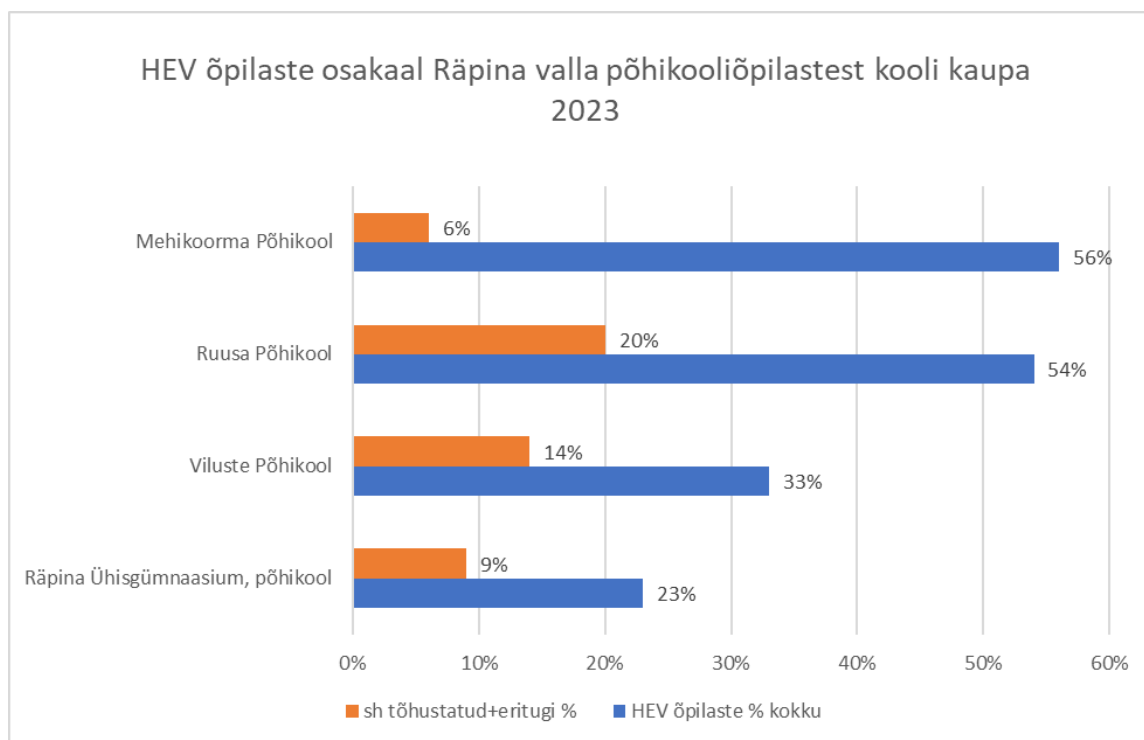
Joonis 14 Õpilaste arvu muutus Räpina vallas kooliastmeti (kõik koolid kokku)

Allikas: Haridussilm

- Õpetajate vanuselise jaotuse seisukohalt on kriitilises seisus Mehikoorma ja Ruusa põhikoolid. Olukord on parem Viluste põhikoolis ja Räpina Ühisgümnaasiumis.
- Koolide taristu olukord varieerub. Ruusa ja Viluste põhikoolide hooned on amortiseerunud ja vajavad kapitaalremonti / uue hoone rajamist.

- Hariduslike erivajadustega (HEV) õpilasi põhikooliõpilastest on 28% (124). HEV-õpilaste osakaal on üle poole kõigist õpilastest nii Ruusa Põhikoolis kui ka Mehikoorma Põhikoolis, sh vajab erituge viiendik kõigist Ruusa põhikooli õpilastest.

Hariduse tugiteenused on Räpina vallas korraldatud õppeasutusepõhiselt, st hariduse tugiteenuste spetsialistid palgatakse õppeasutuse poolt.

Joonis 15 Hariduslike erivajadustega õpilaste osakaal 2023. aastal

Allikas: Haridussilm

Omaavalitsuses täiendavad spetsialiste tööle võetud ei ole. Detailsemalt on tugispetsialistide olemasolu ja nende arv toodud allolevas tabelis.

Õppeasutus	Psühholoog	Logopeed	Sotsiaalpedagoog	Eripedagoog
Räpina Lasteaed		1		1
Veriora Lasteaed		1		
Mehikoorma Lastehoid				
Mehikoorma Põhikool		1		1
Ruusa Põhikool		1	1	
Viluste põhikool		1		1
Räpina Ühisgümnaasium	1	1	2	1

Tabel 1 Tugispetsialistide arv Räpina valla haridusasutustes

Allikas: Haridussilm

Põhihariduse õpetajate osakaal, kes on enda hinnangul saanud vajaliku õppe erivajadustega laste õpetamiseks ja/või toetamiseks oli 2021. aastal järgmine:

- Mehikoorma Põhikool 57,1%
- Räpina Ühisgümnaasium 32,3%
- Viluste Põhikool 30%

Üldhariduse kvaliteedinäitajad

Läbiv tegur pea kõikides haridust puudutavates regulatsioonides on hariduse kvaliteet, mida saab hinnata erinevate võimaldajate ja tulemuste põhjal. Välja on toodud enim kasutatavad võrdlusnäitajad.

Väljalangevus III kooliastmes

Kool	2018	2019	2020	2021	2022
Mehikoorma Põhikool	0	0	0	0	0
Ruusa Põhikool	0	0	0	0	0
Viluste põhikool	0	3,7	0	0	0
Räpina Ühisgümnaasium	0	0	0	0	0

Tabel 2 Väljalangevus III kooliastmes (7-9 kl), %

Allikas: Haridussilm

Viimasel kolmel aastal ei ole Räpina valla põhikoolides õpilasi kolmandas kooliastmes välja langenud, mis näitab, et koolide võime õpilasi õpiteel hoida on hea. (Eesti keskmine sama perioodi kohta on 0,2-0,3).

Edasiõppijad

Kool	2018	2019	2020	2021	2022
Mehikoorma Põhikool	100,0	100,0	-	100,0	100,0
Ruusa Põhikool	100,0	100,0	100,0	50,0	100,0
Viluste Põhikool	93,3	100,0	100,0	100,0	100,0
Räpina Ühisgümnaasium	100,0	93,9	96,6	97,1	95,0
Eesti keskmine	96,5	96,5	96,6	95,4	95,2

Tabel 3 Edasiõppijate osakaal põhikooli lõpetajate üldarvust, %

Allikas: Haridussilm

Võrreldes Eesti keskmisega on tulemused edasiõppimise osas kas samad või paremad, va 2021. aasta Ruusa PK tulemus.

Kool	2018	2019	2020	2021	2022
Mehikoorma Põhikool		66,7	100,0	100,0	50,0
Ruusa Põhikool	50,0	33,3	66,7	33,3	50,0
Viluste Põhikool	50,0	75,0	93,3	90,9	100,0
Räpina Ühisgümnaasium	87,1	89,7	85,0	87,9	78,6
Eesti keskmine	80,5	81,2	82,1	81,8	81,2

Tabel 4 Keskkariduse omandanute osakaal nelja aasta pärast põhikooli lõpetamist, %

Allikas: Haridussilm

Koolide tulemused on kõikuvad: Räpina ÜG ja viimastel aastatel ka Viluste PK on tulemustes üle Eesti keskmise, samas Ruusa ja Mehikoorma põhikoolide lõpetajate võimekus omandada keskkaridus nelja aasta jooksul peale põhikooli lõpetamist on kõikuv.

Õpilaste-õpetaja suhtarv

Kool	2018	2019	2020	2021
Mehikoorma Põhikool	3,8	4,1	4,2	4,7
Ruusa Põhikool	5,0	4,8	4,0	3,8
Viluste Põhikool	7,5	7,0	8,0	8,2
Räpina Ühisgümnaasium	10,6	11,9	11,4	11,5
Eesti keskmine	11,8	11,6	11,4	11,3

Tabel 5 Õpilaste ja õpetajate ametikohtade suhtarv põhihariduses

Vaid Rápina ÜG õpilase-õpetaja suhtarv on samane eesti keskmisega, Mehikoorma PK suhtarv on umbes kolmandik eesti keskmisest, Ruusa PK puhul on see pool ning Viluste puhul ca ¼ eesti keskmisest. Ühelt poolt on see hea, et õpetajal on võimalik õpilasele rohkem personaalselt tähelepanu pöörata, teisalt tõstab see haridusasutuse personalikulusid oluliselt.

Emakeele eksamitulemused

Kool	2018	2019	2020	2021	2022
Mehikoorma Põhikool				75	
Ruusa Põhikool	76,5		68		
Viluste põhikool	79,2	73,4	80,7	71,8	
Rápina Ühisgümnaasium	75,2	71,6	71,6	64,1	73,5
Eesti keskmine	76,2	74,8	74,4	69,6	72,9

Tabel 6 Emakeele lõpueksam III kooliastmes

Allikas: Haridussilm

Emakeele eksamitulemused on Rápina valla koolidel põhikooliastmes eesti keskmise lähedased.

Matemaatika eksamitulemused

Kool	2018	2019	2020	2021
Mehikoorma Põhikool				18
Ruusa Põhikool		32	21,2	
Viluste Põhikool		40,8	28,5	
Rápina Ühisgümnaasium		37,7	29,5	
Eesti keskmine		40,0	28,5	28,5

Tabel 7 Matemaatika lõpueksam III kooliastmes

Allikas: Haridussilm

Matemaatika eksamitulemused on Viluste PK-I ja Rápina ÜG-I Eesti keskmise lähedased ning Ruusa ja Mehikoorma PK-del koolidel keskmisest nõrgemad.

Õpetajate kvalifikatsiooninõuetele vastavus (%)

Valla üldhariduskoolides on õpetajate vastavus kvalifikatsiooninõuetele väga erinev. Rápina Ühisgümnaasiumis ja Ruusa Põhikoolis on olukord hea (kvalifikatsioonile vastab umbes 90% õpetajatest). Viluste Põhikoolis on olukord rahuldav, Mehikoorma Põhikoolis seevastu murettekitav - viimases vastab kvalifikatsiooninõuetele vaid 57% õpetajatest

Kool	2018	2019	2020	2021
Mehikoorma Põhikool	50	50	57,1	57,1
Ruusa Põhikool	70	70	81,8	90
Viluste Põhikool	86,7	80	68,8	75
Rápina Ühisgümnaasium	94,7	94,4	89,2	88,2

Tabel 8 Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal koolis, %

Allikas: Haridussilm

Kokkuvõte ja järeldused

Kõik valla koolid on head õpilaste väljalangevuse vältimisel, muude tulemuste osas Rápina ÜG ja Viluste PK on üldiselt tubliit kas üle Eesti keskmise või selle läheduses. Ruusa PK ja Mehikoorma PK tulemuste

puhul tuleb arvestada, et tegu on väikeste õpilaste arvudega ja seetõttu võib ühe õpilase tulemus olla proportsioonilt väga suure kaaluga ning seepärast ei ole võrdlus Eesti keskmise või teiste valla koolidega alati kohane ning süvenema peaks detailidesse.

Leiame, et Räpina valla koolivõrgu korrastamise kontekstis ei ole soovitatav kasutada hariduse kvaliteedi tegureid otsustusalusena, veel vähem otsuse kaalutusargumendina. Hariduse kvaliteedi teguri kasutamine on mõttekas nüüdisaegsele õpikäsitusele ülevallalisel üleminekul, arengukavalise eesmärgistamise ja vastavalt asjakohase mõõdikute seadmise eesmärgil.

Kättesaadavus

Kättesaadavust saab mõista ruumilis-ajalise distantsina, mis kirjeldab koolitee pikkust ja võimalikke muutusi selles koolivõrgureformi tulemusena. Kooli lähiala näitab, et õpilast on teoreetiliselt võimalik 20 minutiga kooli transportida.

Kooli piirkond	Piirkond	Asustusüksus	Teekonna aeg autoga kooli (minutit)	Teekonna pikkus kooli (km)	Teekonna pikkus kooli
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Aravu küla	6	6	Aravu küla
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Haavametsa küla	13	11	Haavametsa küla
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Jõepera küla	7	6	Jõepera küla
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Meeksi küla	4	3	Meeksi küla
Mehikoorma Põhikool	Meerapalu piirkond	Meerapalu küla	25	21	Meerapalu küla
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Mehikoorma alevik	1	1	Mehikoorma alevik
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Parapalu küla	12	12	Parapalu küla
Mehikoorma Põhikool	Meerapalu piirkond	Pedaspää küla	25	22	Pedaspää küla
Mehikoorma Põhikool	Mehikoorma piirkond	Sikakurmu küla	11	10	Sikakurmu küla
Ruusa Põhikool	Ruusa piirkond	Pindi küla	7	5	Pindi küla
Ruusa Põhikool	Ruusa piirkond	Pääsna küla	9	6	Pääsna küla
Ruusa Põhikool	Ruusa piirkond	Ruusa küla	1	1	Ruusa küla
Ruusa Põhikool	Ruusa piirkond	Võiardi küla	3	2	Võiardi küla
Ruusa Põhikool	Ruusa piirkond	Võuküla	2	2	Võuküla
Räpina Ühisgümnaasium	Leevaku piirkond	Jaanikeste küla	8	8	Jaanikeste küla
Räpina Ühisgümnaasium	Leevaku piirkond	Kassilaane küla	9	8	Kassilaane küla
Räpina Ühisgümnaasium	Linte piirkond	Kõnnu küla	17	13	Kõnnu küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Kõstrimäe küla	5	3	Kõstrimäe küla
Räpina Ühisgümnaasium	Leevaku piirkond	Leevaku küla	9	9	Leevaku küla

Kooli piirkond	Piirkond	Asustusüksus	Teekonna aeg autoga kooli (minutit)	Teekonna pikkus kooli (km)	Teekonna pikkus kooli
Räpina Ühisgümnaasium	Linte piirkond	Linte küla	8	7	Linte küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Meelva küla	9	7	Meelva küla
Räpina Ühisgümnaasium	Linte piirkond	Mägiotsa küla	13	11	Mägiotsa küla
Räpina Ühisgümnaasium	Linte piirkond	Naha küla	11	10	Naha küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Nulga küla	8	6	Nulga küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Raadama küla	7	5	Raadama küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Rahumäe küla	5	4	Rahumäe küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Raigla küla	5	3	Raigla küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Ristipalo küla	3	2	Ristipalo küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Räpina linn	1	1	Räpina linn
Räpina Ühisgümnaasium	Leevaku piirkond	Saareküla	13	12	Saareküla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Sillapää küla	3	2	Sillapää küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Suure-Veerksu küla	11	8	Suure-Veerksu küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Sülgoja küla	7	4	Sülgoja küla
Räpina Ühisgümnaasium	Leevaku piirkond	Toolamaa küla	7	6	Toolamaa küla
Räpina Ühisgümnaasium	Räpina piirkond	Tooste küla	7	5	Tooste küla
Räpina Ühisgümnaasium	Võõpsu piirkond	Võõpsu alevik	6	5	Võõpsu alevik
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Haavapää küla	6	5,2	Haavapää küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Himmiste küla	11	11	Himmiste küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Jõevaara küla	8	4	Jõevaara küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Jõeveere küla	14	12	Jõeveere küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Kikka küla	8	4	Kikka küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Kirmsi küla	6	6	Kirmsi küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Koolma küla	16	14	Koolma küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Koolmajärve küla	11	13	Koolmajärve küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Kullamäe küla	8	5	Kullamäe küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Kunksilla küla	13	14	Kunksilla küla

Kooli piirkond	Piirkond	Asustusüksus	Teekonna aeg autoga kooli (minutit)	Teekonna pikkus kooli (km)	Teekonna pikkus kooli
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Laho küla	5	3	Laho küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Leevi küla	7	9	Leevi küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Lihtensteini küla	12	12	Lihtensteini küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Mõtsavaara küla	4	3	Mõtsavaara küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Männisalu küla	10	8	Männisalu küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Nohipalo küla	6	5	Nohipalo küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Pahtpää küla	5	4	Pahtpää küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Sarvemäe küla	5	6	7Sarvemäe küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Soohara küla	7	9	Soohara küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Süvahavva küla	12	12	Süvahavva küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Timo küla	14	15	Timo küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Tsirksi küla	10	5	Tsirksi küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Vareste küla	14	13	Vareste küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Väike-Veerksu küla	10	9	Väike-Veerksu küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Veriora alevik	3	2	Veriora alevik
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Verioramõisa küla	3	3	Verioramõisa küla
Viluste Põhikool	Leevi piirkond	Viira küla	11	11	Viira küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Viluste küla	1	1	Viluste küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Vinso küla	3	3	Vinso küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Võika küla	7	7	Võika küla
Viluste Põhikool	Veriora piirkond	Vändra küla	4	2	Vändra küla

Tabel 9 Praegune olukord haridusasutuste füüsilise kättesaadavuse osas

Käesoleval hetkel on ainsana Meerapalu piirkond, kust Räpina valla haridusasutusse jõudmine võtab rohkem aega, kui 20 minutit autosõitu.

Haridusasutuste peamised finants- ja taristunäitajad

Räpina valla põhitegevuse eelarvelised kulud 2023. aastal on kokku 9 959 622 eurot, millest hariduse kulud moodustavad 52,3% (5 296 065 eurot). Valla investeerimistegevuste kulu 2023. aastal on kokku 2 607 888 eurot, millest haridusalased investeeringud (varade soetamine ja renoveerimine) moodustavad 2,5% (65 000 eurot).²

Alljärgnevad joonised annavad ülevaate Räpina valla üldhariduskoolide kuludest erinevate kululiikide lõikes, kogukuludest ja arvestuslikest jooksvatest kuludest ühe õpilase kohta majandusaastal.

² https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4310/1202/3018/Lisa_eelarve.pdf#

Vastavalt 2022. aasta andmetele on Rápina valla üldhariduskoolide kasutuses olevat netopinda kokku 1 872 820 m², sellest 337 920 m² on sporditaristu. Keskmise netopind õpilase kohta koos sporditaristuga on 6 660 m² ning ilma sporditaristuta 4 436 m². Keskmise majanduskulu aastas õpilase kohta on 6912 eurot, millest riiklik toetus- ja tasandusfond katab 3842 eurot ning vald ise katab keskmiselt 3096 eurot m² kohta aastas.

Kool	Mehikoorma Põhikool	Ruusa Põhikool	Viluste Põhikool	Rápina Ühisgümnaasium
Kasutuses olev suletud netopind kokku (m²)	184 756	155 776	388 992	1 143 296
sh. sporditaristu pindala (m²)	86 400	44 800	40 576	166 144
Õpilaste arv	14	24	104	356
Netopind õpilase kohta (m²)	13 197	6 491	3 740	3 212
Netopind õpilase kohta ilma sporditaristuta (m²)	7 025	4 624	3 350	2 745
Majandamiskulud kokku 2023 (eurodes)	242 680	361 178	774 793	2 063 369
sh riiklik toetus- ja tasandusfond	54 483	114 204	413 650	1 331 117
majandamiskulud õpilase kohta	17 334	15 049	7 450	5 796
sh riiklik haridustoetus õpilase kohta	3 892	4 759	3 977	3 739
Valla kulud õpilase kohta (eurodes)	13 443	10 291	3 473	2 057

Tabel 10 Kokkuvõtlik tabel valla haridusasustuste netopinna, õpilaste arvu ja majanduskulude seostest
Allikas: Rápina valla 2023 aasta eelarve, Haridussilm

Tabelist 10 nähtub, et

- Keskmise suletud netopind õpilase kohta on 6 660 m² koos sporditaristuga ja 4436 m² ilma sporditaristuta.
- Kõige rohkem suletud netopinda õpilase kohta (nii koos sporditaristuga, kui ka ilma) on Mehikoorma Põhikoolis. Mehikoorma Põhikooli õpilaste arv on väga väike ja selle kõikumised vaadeldaval ajaperioodil (2015/16 - 2022/23) ei muuda olukorda.
- Kõige vähem suletud netopinda õpilase kohta (nii koos sporditaristuga, kui ka ilma) on Rápina Ühisgümnaasiumis. Ühisgümnaasiumi õpilaste arv on vaadeldaval perioodil vähenenud, mis tähendab, et suurema õpilaste arvu korral oli ruumikasutus veelgi tõhusam.

Koolieelse lasteasutuse nimi	Kasutuses olev suletud netopind (m ²)	Laste arv 2023	Kasutuses olev netopind lapse kohta (m ²)	KOV kulud aastas	Kulud lapse kohta aastas (euro)
Rápina Lasteaed Vikerkaar	2 600	180	14	1 066 053	5 923
Veriora Lasteaed Õnneseen	3 062	41	75	178 046	4 343

Mehikoorma Lastehoid	124	7	18	42 291	6 042
-----------------------------	-----	---	----	--------	-------

Tabel 11 Kokkuvõtlik tabel valla koolieelsete lasteasutuste netopinna, õpilaste arvu ja majanduskulude seostest
Allikas: Rápina vallavalitsus, Haridussilm

Tabelist 11 nähtub, et:

- Koolieelsetes asutustes on Rápina vallas suletud netopinda kokku 5 786 m² ning kavandatud kulud kokku 2023. aastal olid 1 286 390 eurot.
- Kulud lapse kohta aastas on järgmised:
 - Mehikoorma Lastehoid 6 042 eurot/aastas
 - Rápina Lasteaed Vikerkaar 5 923 eurot/aastas
 - Veriora Lasteaed Önneseen 4 343 eurot / aastas
- Kõige rohkem on netopinda lapse kohta on Veriora Lasteaias Önneseen (asub Viluste Põhikooli endises õpilaskodus) - 75m² ning kõige vähem Rápina Lasteaias Vikerkaar (14 m²).

Peamised järeldused

Allpool on toodud Rápina valla ja haridusruumis olevad peamised trendid ja lahendamist vajavad probleemid.

2016. aastal kehtestatud Põlva maakonnaplaneeringu 2030+³ järgi on Põlva linn maakonna keskus ning Rápina linn on maakonna mõistes piirkondlik keskus. Rápina valla kohalik keskus⁴ on Veriora ja lähikeskused⁵ Leevaku, Ruusa ning Linte. Arvestades seda, et maakonnaplaneering kinnitati enne 2017. aasta haldusreformi on 2023. aastal kinnitatud Rápina valla üldplaneeringus määratletud lähikeskustena Mehikoorma ja Vööpsu alevik ning Leevaku, Ruusa, Leevi, Linte ja Meerapalu.

Maakonnaplaneeringu kohaselt on Põlvamaa elanike jaoks olulisteks igapäevase pendelränne sihtpunktideks (st Põlvamaa elanikke koondavateks kohtadeks) Põlva ja Rápina kõrval väljaspool maakonda paiknevad keskused: Tartu, vähemal määral Võru ning mõnevõrra Otepää. Tööealiste elanike pendelränne mõjutab teatud määral ka laste ja noorte lasteaia ja kooli piirkonna valikut. Põhikooliastmes õppis 2023. aastal väljaspool Rápina valda 55 õpilast (neist kaheksa hariduslike erivajaduste tõttu) ning sama ajal õppis Rápina vallas teistes kohalikes omavalitsustes elavaid lapsi 20. Seega võib öelda, et haridusrände saldo on põhikoolis – 33 (ca 6,6% põhikooliealistest lastest ja noortest).

Valla erinevate osade arengut mõjutab kaugus nii maakonnakeskusest kui ka vallakeskusest - Rápinast. Kaugusest lähtuvalt võib valla jaotada 3 piirkonnaks:

- **Lähipiirkond** (kuni 15 km, kuni 20 minutit autosõitu)
- **Keskpiirkond** (kuni 30 km, kuni 40 minutit autosõitu)
- **Kaugpiirkond** (üle 30 km, kuni tund autosõitu)

³ https://maakonnaplaneering.ee/wp-content/uploads/2021/09/1_seletuskiri-3.pdf

⁴ Keskus, mis pakub kodukoha lähedal esmavajalikke teenuseid.

⁵ Keskus, mis pakub kohaliku keskusega võrreldes suhteliselt väiksemat hulka teenuseid, kuid mille roll on oluline üksikute kodulähedaste teenuste pakkumisel. Ideaalis peaksid maakonnaplaneeringu kohaselt olema lähikeskuses erinevad era- ja kogukonnainitsiatiivil baseeruvad teenused nt toidukaupade kauplus, seltsimaja jne.

Räpina valla koolivõrgu füüsilise korrastamise kontekstis on hariduse kättesaadavuse tagamisel mõistlik jagada valla territoorium üheksaks ruumiliseks piirkonnaks ning füüsiliste haridusasutuste hoonete jaotuvusotsuste tegemisel tulekski lähtuda piirkonnaspetsiifiliselt.

Teenuste kättesaadavuse kontekstis tuleb lisaks piirkondlikule põhimõttele arvestada kvaliteedi ning kulutõhususe teguritega haridusruumi arengu kavandamisel, samuti teiste mõjukate teenusepakujatega (nt riik, maakonnakeskus) piirkondades.

Piirkond	Põlva	Räpina	Veriora
Mehikoorma piirkond	44-36	20-25	35-30
Meerapalu piirkond	60-50	40-35	60-50
Leevi piirkond	24-20	30-25	14-10
Leevaku piirkond	22-18	8-15	14-12
Veriora Piirkond	23-18	16-12	4-1
Linte piirkond	34-28	8-6	20-19
Ruusa piirkond	22-20	16-14	10-8
Võõpsu piirkond	35-40	5-4	18-16
Räpina piirkond	36-30	11-1	14-12

Tabel 12 Ülevaade piirkondade kaugusest maakonna ja vallakeskusest ning valla suuruselt kolmandast, Veriora piirkonnast

Tabelist nähtub, et Räpina valla kõik piirkonnad on Põlva suhtes kas keskiirkonnad (kaugus kuni 16-30 km, kohale jõudmise aeg autoga 25-40 minutit) või kaugpiirkonnad (kaugus 30-60 km, kohale jõudmise aeg autoga 35 minutit- 1 tund)

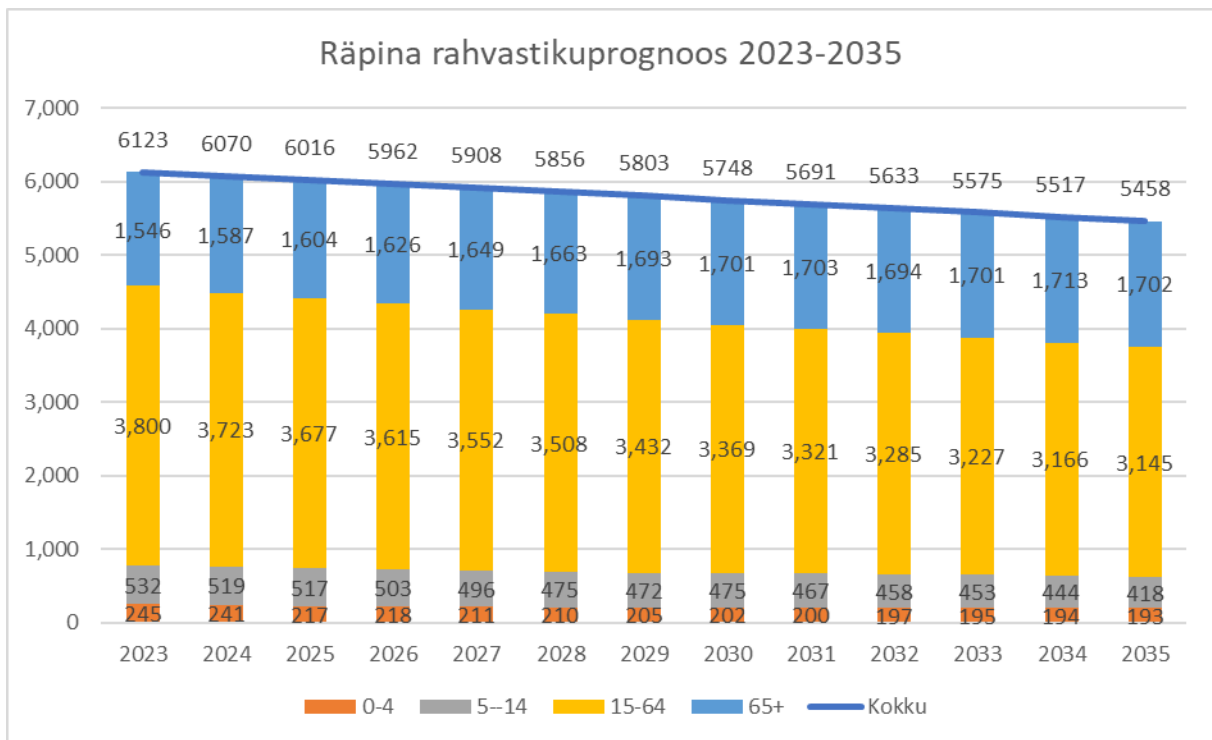
Vallasiseselt on Räpina linna suhtes kaugpiirkonnaks Meerapalu piirkond ning keskiirkonnad Mehikoorma ja Leevi kandidid. Ülejäänud piirkonnad saab Räpina suhtes lugeda lähipiirkonnaks. Veriora/Viluste suhtes jäävad Meerapalu ja Mehikoorma piirkonnad kaugpiirkonnaks, Linte ja Võõpsu piirkonnad keskiirkonnaks ja ülejäänud lähipiirkonnaks.

Trendid

Üldine elanike arvu kahanemine / vananemine

Räpina valla näol on tegemist väheneva ja kahaneva elanikkonnaga vallaga. Vallaelanike arvu vähenemine on tingitud nii negatiivsest loomulikust iibest kui väljarändest. Räpina valla arengukava väljatöötamise raames koostasime valla rahvastikuproгноos aastani 2035⁶.

⁶ Rahvastikuproгноosid on koostatud programmi Spectrum (versioon 6.29) abil

Joonis 16 Räpina valla rahvastikuprognos

Jooniselt 16 nähtub, et kogurahvastik väheneb perioodil 665 inimese võrra (10.8%), sh väheneb 0-4 aastaste laste arv 52 võrra, 4-15 aastaste laste arv 114 võrra ning 15-64 aastaste inimeste arv 654 inimese võrra. Üle 65 aastaste inimeste arv kasvab 156 inimese võrra. Aastal 2035 on Räpina valla elanike koguarv 5458 inimest, kellest noored (0-15) moodustavad 11%, tööeline elanikkond (16-64) 58% ja vanemaealised (65+) 31%.

Analüüsisime ka seda, kas vallasiseselt joonistub välja mõni piirkond⁷, kus rahvastikuprognos erineks oluliselt valla keskmisest, sh kasvaks. Sellist piirkonda vallas aga ei leidu, st eeldatavasti väheneb kogurahvastik kõikjal suurusjärgus 10%. Laste ja noorte (vanuses 0-15) osakaal piirkonniti varieerub, moodustades reeglina piirkonna eeldatavast elanike koguarvust 11-13%, kuid on ka piirkondi, kus laste ja noorte osakaal on väiksem (Meerapalu piirkond 2%, Võõpsu 6%).

Haridusnõudlus

Eelnevale tuginedes ei saa eeldada, et nõudlus haridusteenuste järgi üldiselt kasvaks ning järgnevalt on söime-, lasteaias ja põhikooli kohti vajavate laste prognoos koostatud selliselt, et on moodustatud neli piirkonda haridusasutuste asukoha järgi:

1. Mehikoorma (Mehikoorma Põhikool ja Mehikoorma Lastehoid): Mehikoorma ja Meerapalu piirkonnad (Aravu küla, Haavametsa küla, Jõepera küla, Meeksi küla, Meerapalu küla, Mehikoorma alevik, Parapalu küla, Pedaspää küla, Sikakurmu küla),
2. Ruusa Põhikool: Ruusa piirkond (Pindi küla, Pääsna küla, Ruusa küla, Võiardi küla, Võuküla),
3. Viluste (Viluste Põhikool ja Veriora Lasteaed Õnneseen): Veriora ja Leevi piirkonnad (Haavapää küla, Himmiste küla, Jõevara küla, Jõeveere küla, Kikka küla, Kirmsi küla, Koolma küla, Koolmajärve küla, Kullamäe küla, Kunksilla küla, Laho küla, Leevi küla, Lihtensteini küla, Mõtsavaara küla, Männisalu küla, Nohipalo küla, Pahtpää küla, Sarvemäe küla, Soohara küla,

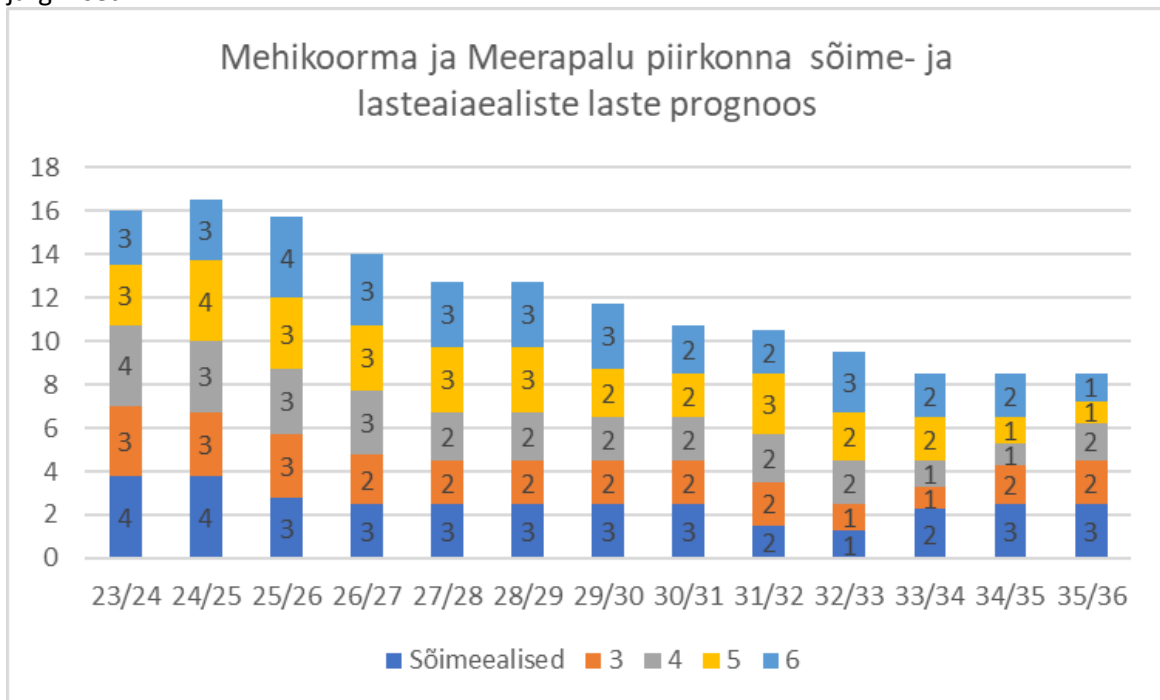
⁷ Üksikute asustusüksuste lõikes ei ole põhjust analüüsi teha, sest see ei saa olla aluseks järeltulevate tegemisele: kuigi protsentuaalselt võib elanike arvu kasv või kahanemine olla suur, on absoluutarvudes see reeglina ühekohaline number.

Süvahavva küla, Timo küla, Tsirksi küla, Vareste küla, Väike-Veerksu küla, Veriora alevik, Verioramõisa küla, Viira küla, Viluste küla, Vinso küla, Võika küla, Vändra küla),

- Räpina (Räpina Ühisgümnaasium ja Räpina lasteaed Vikerkaar): Leevaku, Linte, Räpina ja Võõpsu piirkonnad (Jaanikeste küla, Kassilaane küla, Kõnnu küla, Köstrimäe küla, Leevaku küla, Linte küla, Meelva küla, Mägiotsa küla, Naha küla, Nulga küla, Raadama küla, Rahumäe küla, Raigla küla, Ristipalo küla, Räpina linn, Saareküla, Sillapää küla, Suure-Veerksu küla, Sülgoja küla, Toolamaa küla, Tooste küla, Võõpsu alevik).

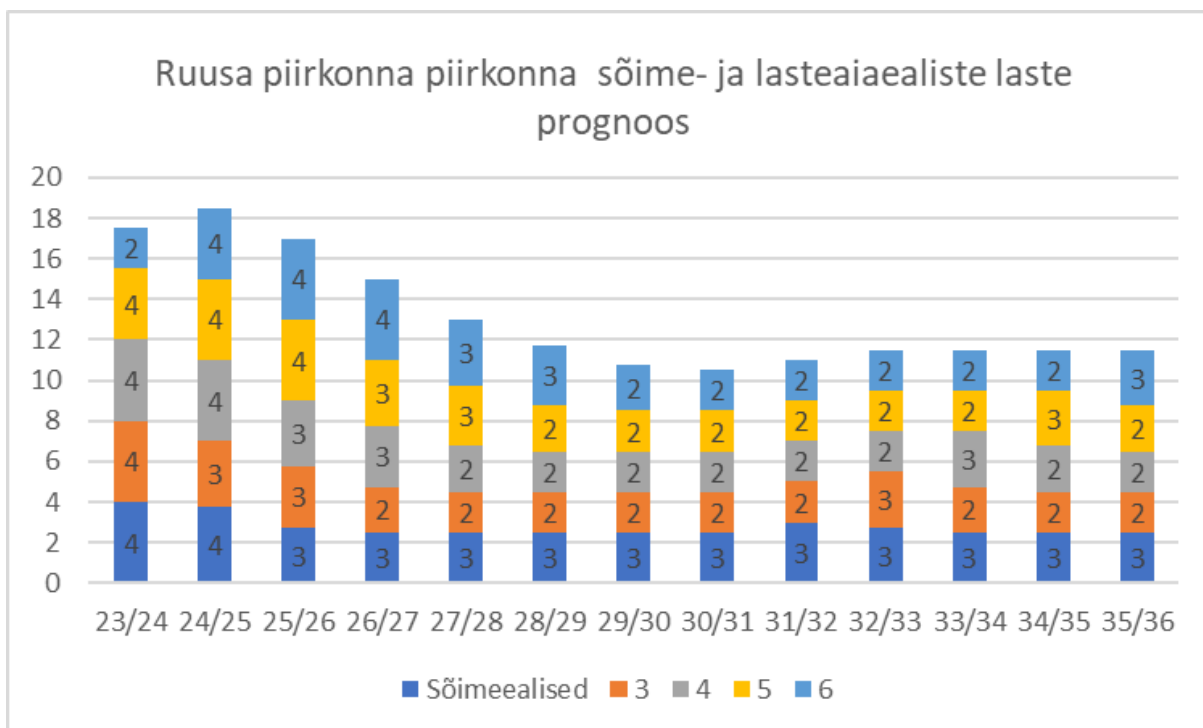
Sõime- ja lasteaiakohtade vajaduse prognoos

Räpina valla eelpool nimetatud piirkondade sõime- ja lasteaiaaalistate laste arvu prognoosid on järgmised:

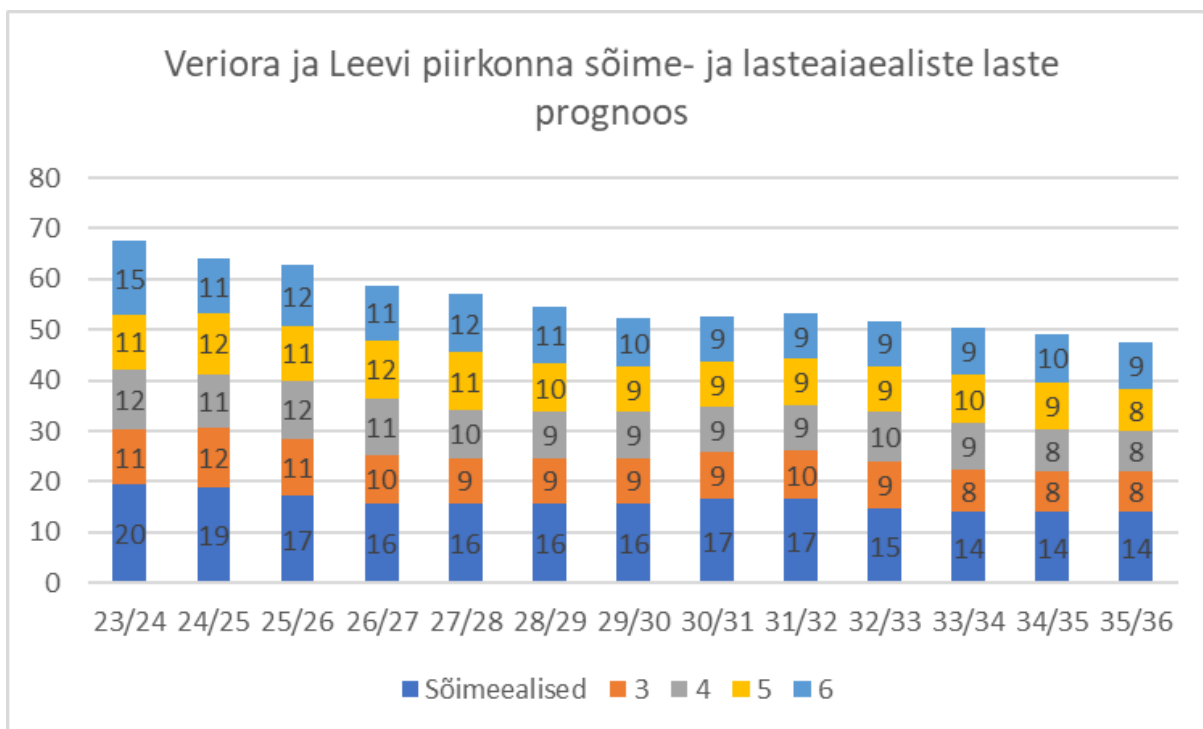
Joonis 17 Mehikoorma ja Meerapalu piirkonna sõime- ja lasteaiaaalistate laste prognoos

Jooniselt nähtub, et sõime- ja lasteaiaaalistate laste arv langeb piirkonnas pidevalt: 16-lt lapselt õppeaastal 2023/24 kuni 9 lapseni õppeaastal 2035/36. Mehikoorma puhul on oluline märkida ka seda, et selles piirkonnas on koolieelsetel lastel võimalik käia vaid lastehoius (juhul, kui nad ei käi mujal lasteaias), mis ei võimalda alushariduse omandamist. Haridussilma andmetel ei olnud aastatel 2016, 2017, 2019 ning 2022 ükski Mehikoorma Põhikooli esimesse klassi astuja sellele eelneval aastal käinud lasteaias.

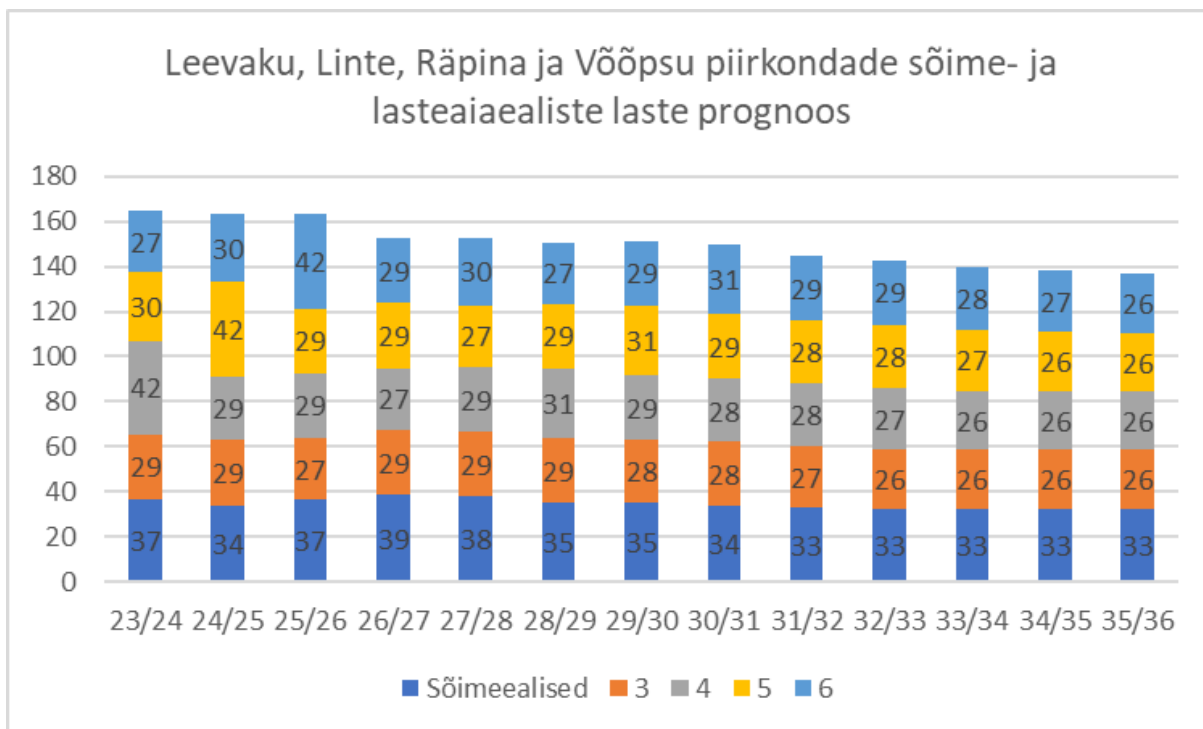
Joonis 18 Ruusa piirkonna sõime- ja lasteaiaealiste laste prognoos

Ruusa piirkonna sõime- ja lasteaiaealiste laste arv kahaneb 18 -lt lapselt õppeaastal 2023/24 12 lapseni õppeaastal 2035/36. Ruusa piirkonna lastel on võimalik käia lasteaias nii Vilustes kui Räpinas, mis mõlemad asuvad Ruusa lähipiirkonnas.

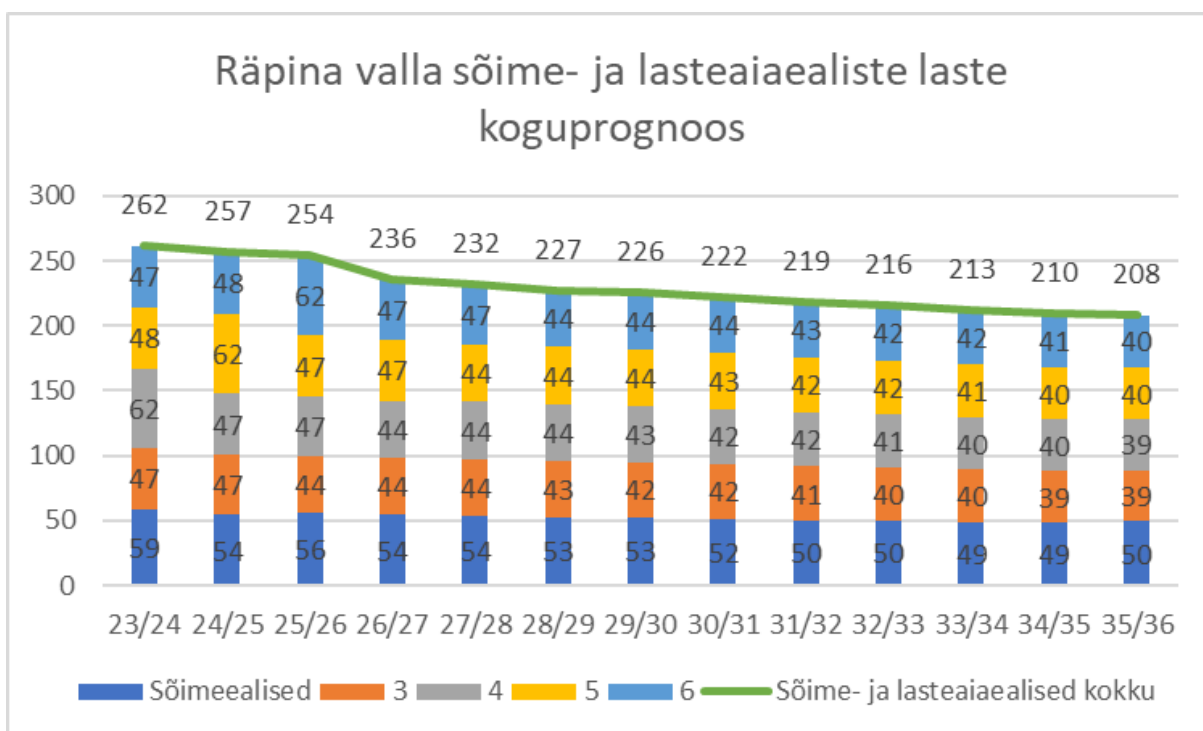
Joonis 19 Veriora ja Leevi piirkonna sõime- ja lasteaiaealiste laste prognoos

Veriora ja Leevi piirkonna sõime- ja lasteaiaealiste laste arv kahaneb 68 -lt lapselt õppeaastal 2023/24 48 lapseni õppeaastal 2035/36. Piirkonna lähim lasteaed asub Vilustes.

Joonis 20 Leevaku, Linte, Röpina ja Vööpsu piirkondade sõime- ja lasteaiaaialiste laste prognoos

Jooniselt nähtub, et valla suurima haridusteenuseid kasutava piirkonna sõime- ja lasteaiaaialiste laste arv kahaneb 165 -lt lapselt õppeaastal 2023/24 137 lapseni õppeaastal 2035/36. Lähim lasteaed asub Röpinas.

Joonis 21 Röpina valla sõime- ja lasteaiaaialiste laste koguprognoos

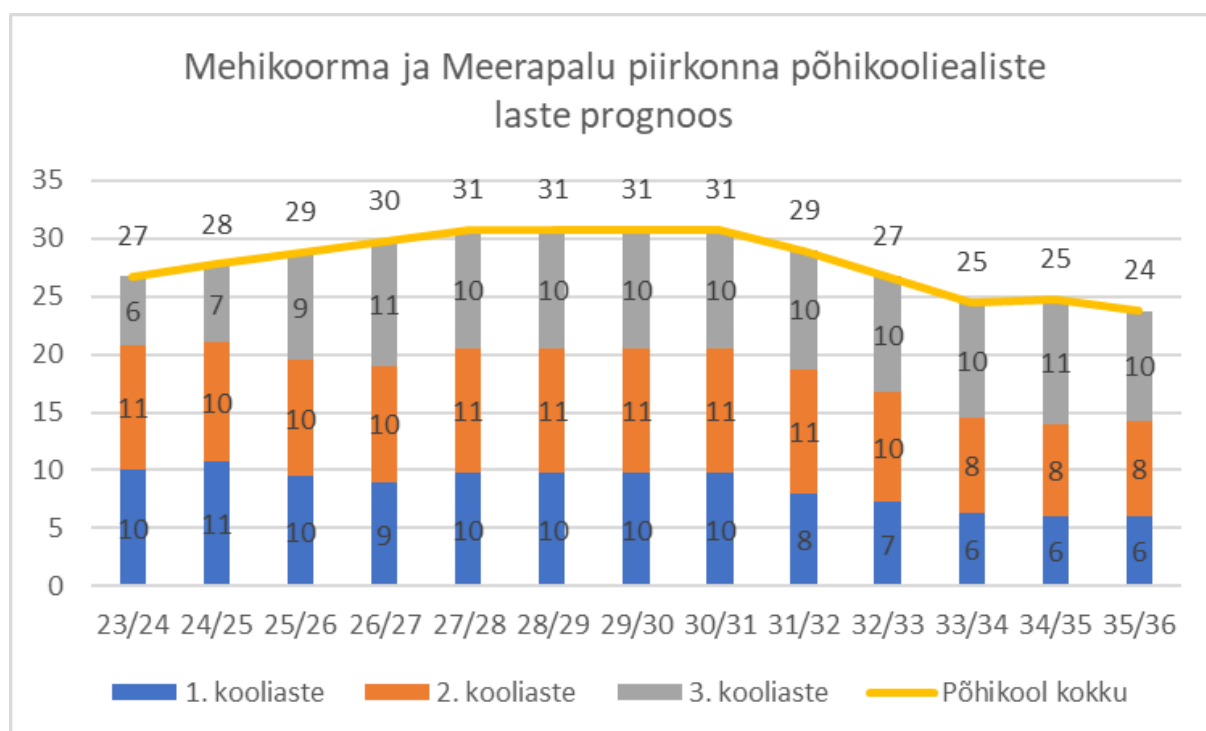
Koguprognoos näitab, et valla sõime- ja lasteaiaaialiste laste arv väheneb vaadeldava perioodi lõpuks 262-lt lapsel 208 lapseni. 2023. aastal käis valla lasteaedades Haridussilma andmetel 221 last (84%

lastest). Sarnase trendi jätkudes võib ennustada, et söime- ja lasteaiaühmades käib aastal 2035 ca 174 last, ehk umbes kahe rühma jagu vähem lapsi praegusest. Samas oleks selline laste arv sama tasemel õppeaastatega 2019/20 ja 2020/21, mil rühmade arv oli praegusega sama suur.

Probleemina tuleb ka välja tuua see, et kõik Veriora Lasteaia Õnneseen õpetajad on vanemad, kui 60 aastat, mis toob endaga kaasa vajaduse leida peagi uusi õpetajaid.

Räpina valla koolikohtade vajaduse prognoos põhikoolis

Sarnaselt söime- ja lasteaiaaialiste laste vähenemisel on sama laste vähenemise trend ka põhikoolis, kuigi esialgu toovad praegused suuremad esimese kooliastme aastakäigud enamasti kaasa teises ja kolmandas kooliastmes laste arvu kasvu. Kuid alates 2029-2030-st aastast hakkab laste koguarv põhikoolis kiiresti langema ning langust tuleb kahjuks prognoosida ka peale 2035. aastat.

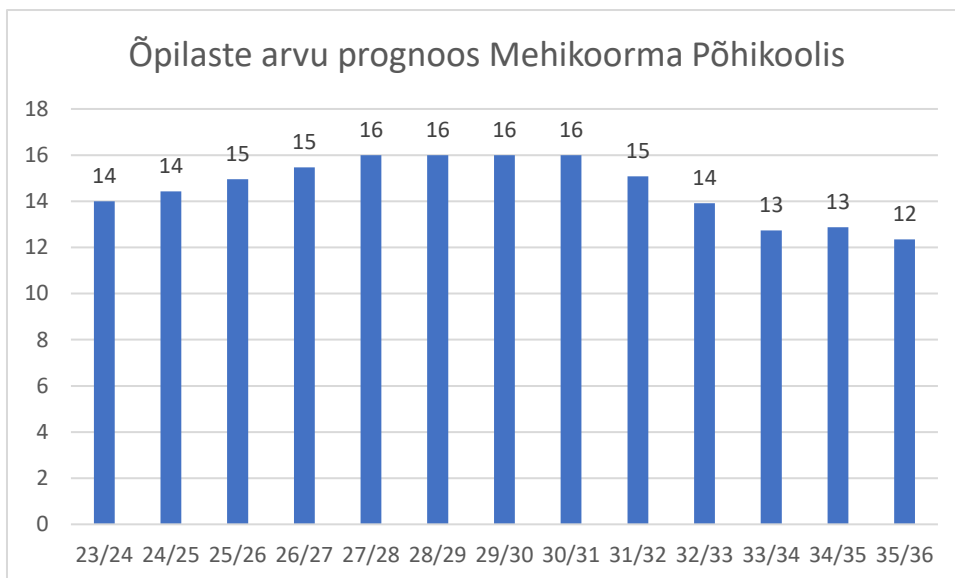

Joonis 22 Mehikoorma ja Meerapalu piirkonna põhikooliealiste laste prognoos

Mehikoorma ja Meerapalu piirkondade põhikooliealiste laste arvu kogumuutus vaadeldaval perioodil ei ole küll suur, kuid tähele tuleb panna ka joonisel 17⁸ õppeaastatel 34/35 ja 35/36 lasteaiaast põhikooli liikuvate laste arvu, mis on 1-2 last aastast. See tähendab, et peale vaatlusalust perioodi jätkub põhikooliealiste laste arvu vähenemine.

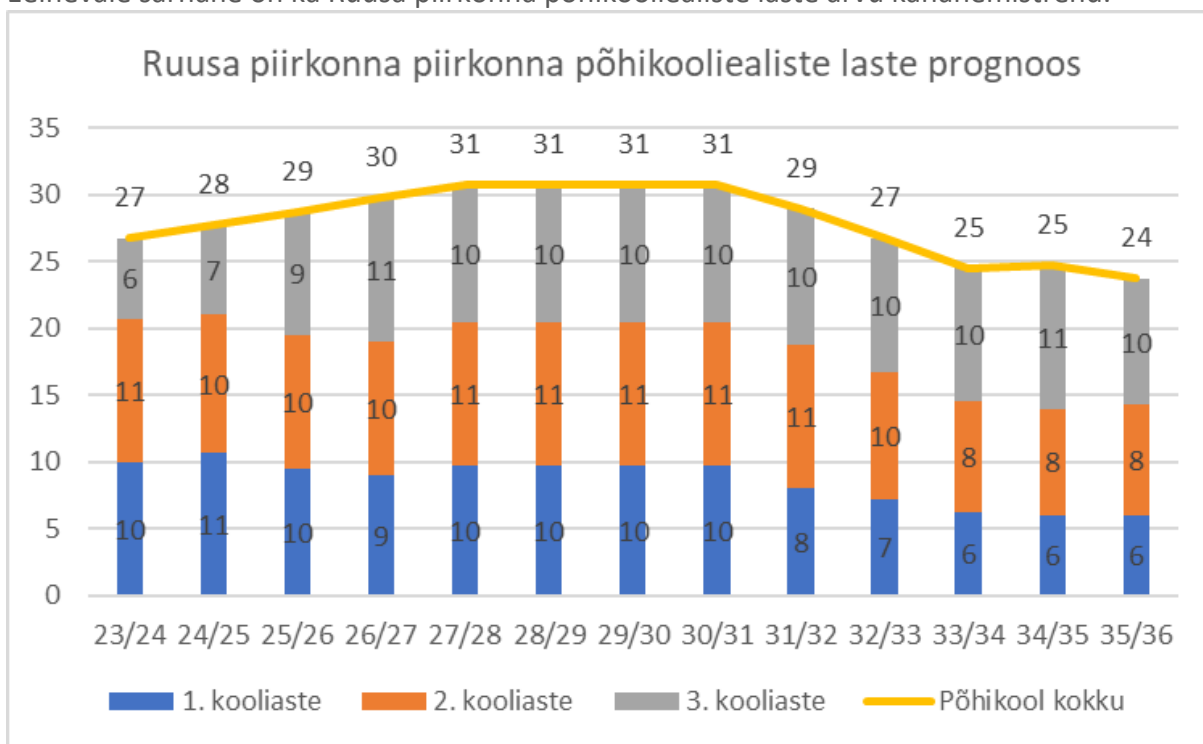
Piirkonna lastest õpib Mehikoorma põhikoolis keskmiselt 52% – selle näitaja alusel on järgneval joonisel prognoositud õpilaste arvu / koolikohtade vajadust koolis kuni õppeaastani 2035/36 (k.a.).

⁸ Mehikoorma ja Meerapalu piirkonna söime- ja lasteaiaaialiste laste prognoos

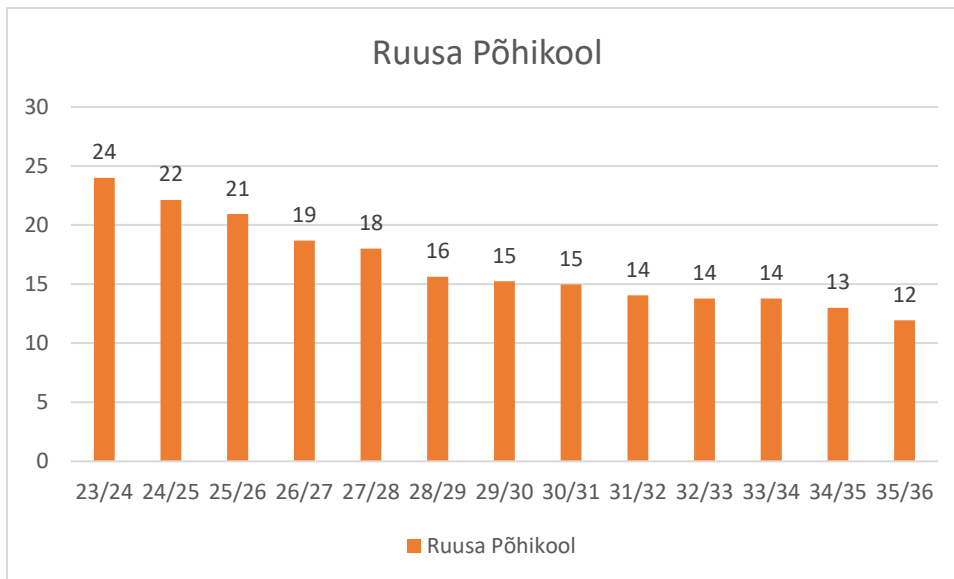
Joonis 23 Õpilaste arvu prognoos Mehikoorma Põhikoolis

Eelnevale sarnane on ka Ruusa piirkonna põhikooliealiste laste arvu kahanemistrend.

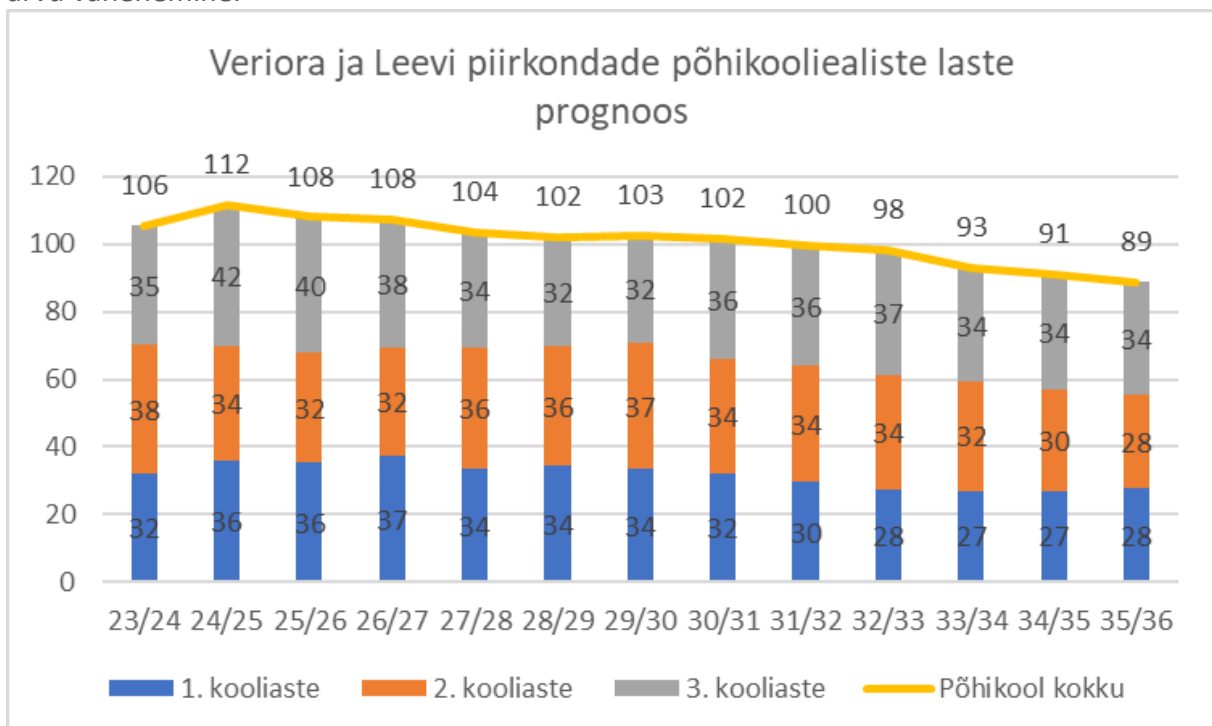
Joonis 24 Ruusa piirkonna põhikooliealiste laste prognoos

Piirkonna lastest õpib Ruusa põhikoolis keskmiselt 47-49% piirkonna lastest, keskmiselt lisandub 1-2 last muudest piirkondadest – selle näitaja alusel on järgneval joonisel prognoositud õpilaste arvu / koolikohtade vajadust koolis kuni õppeaastani 2035/36 (k.a.).

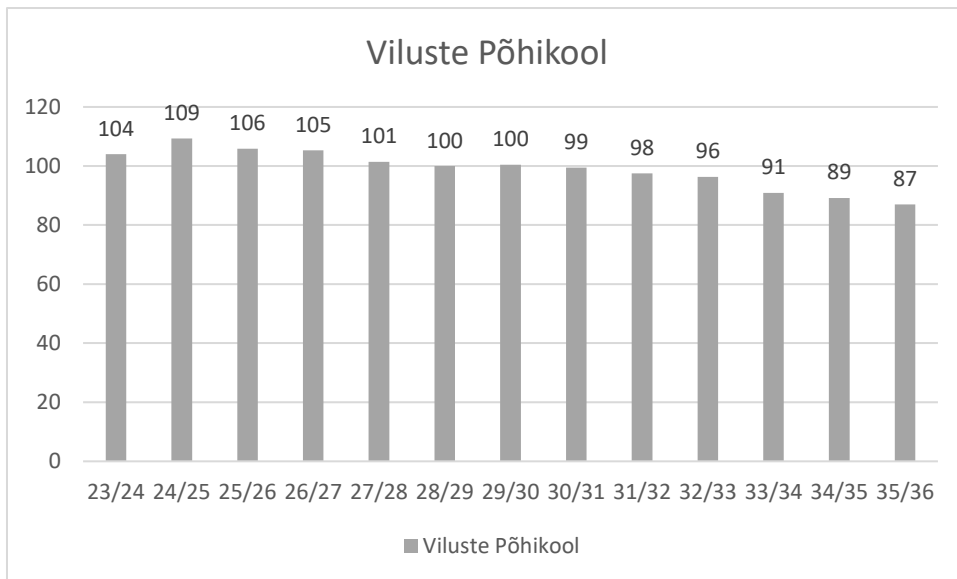
Joonis 25 Õpilaste arvu prognoos Ruusa Põhikoolis

Veriora ja Leevi piirkondade põhikooliealiste laste arv kahaneb vaatlusalusel perioodil 16% ning lähtuvalt tulevikus sündivate laste langustrendist jätkub ka edaspidi põhikooliealiste laste arvu vähenemine.

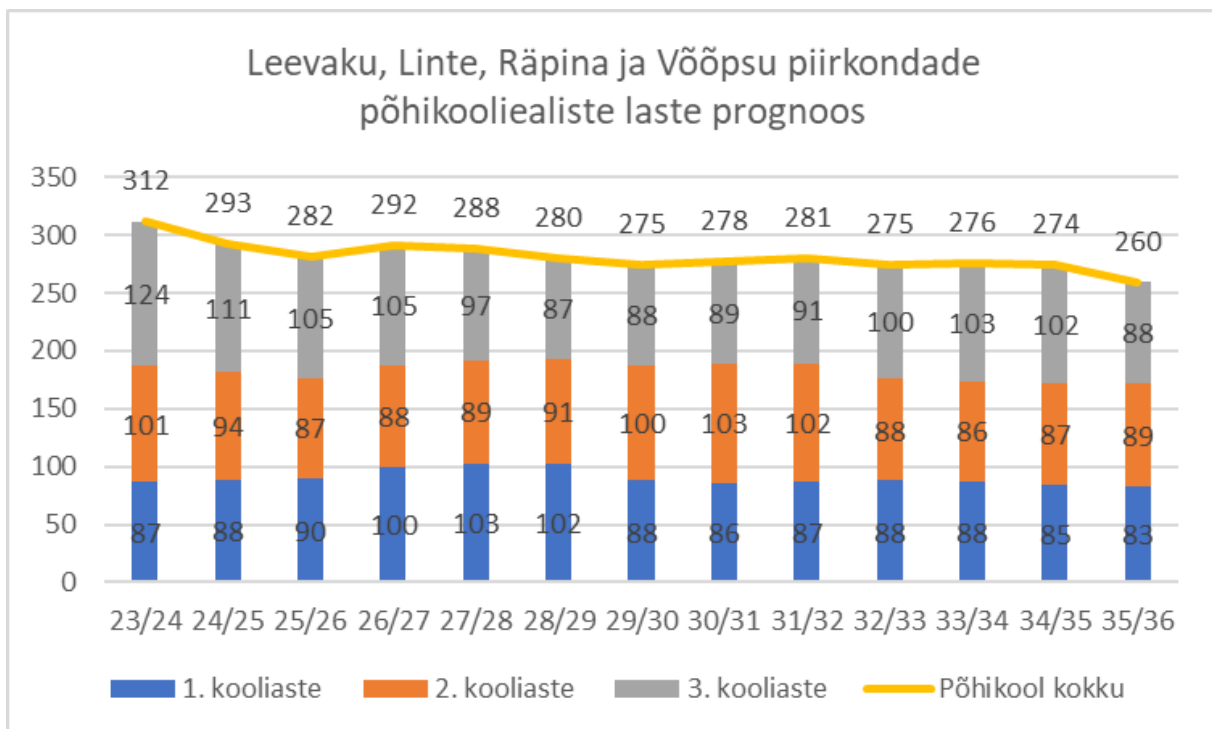
Joonis 26 Veriora ja Leevi piirkondade põhikooliealiste laste prognoos

Piirkonna lastest õpib Viluste Põhikoolis keskmiselt 95-96% piirkonna lastest, keskmiselt lisandub 1-2 last muudest piirkondadest – selle näitaja alusel on järgneval joonisel prognoositud õpilaste arvu /koolikohtade vajadust koolis kuni õppeaastani 2035/36 (k.a.).

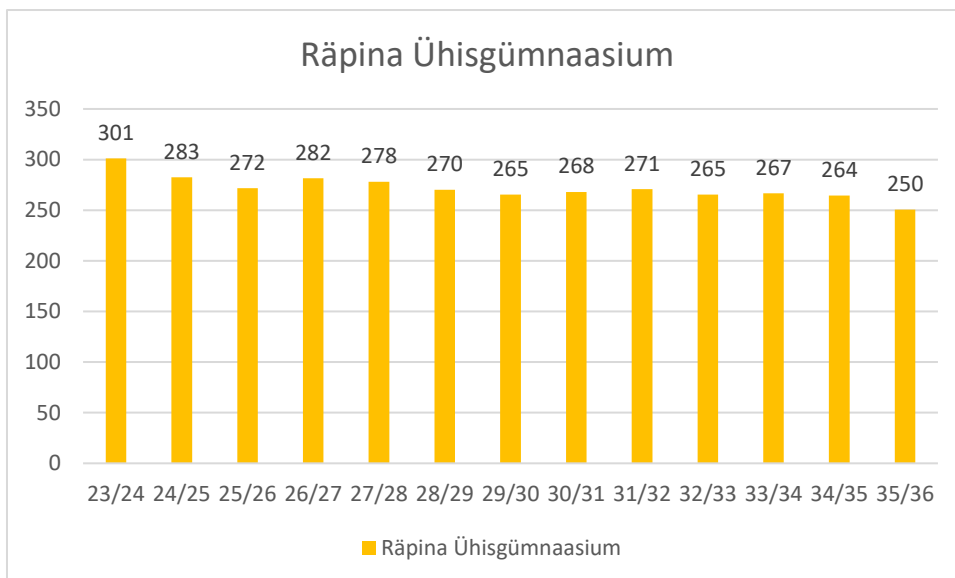
Joonis 27 Õpilaste arvu prognoos Viluste Põhikoolis

Ka Leevaku, Linte, Räpina ja Võõpsu piirkondade põhikoolialiste laste arvu langus on Veriora ja Leevi piirkonna omaga sarnane.

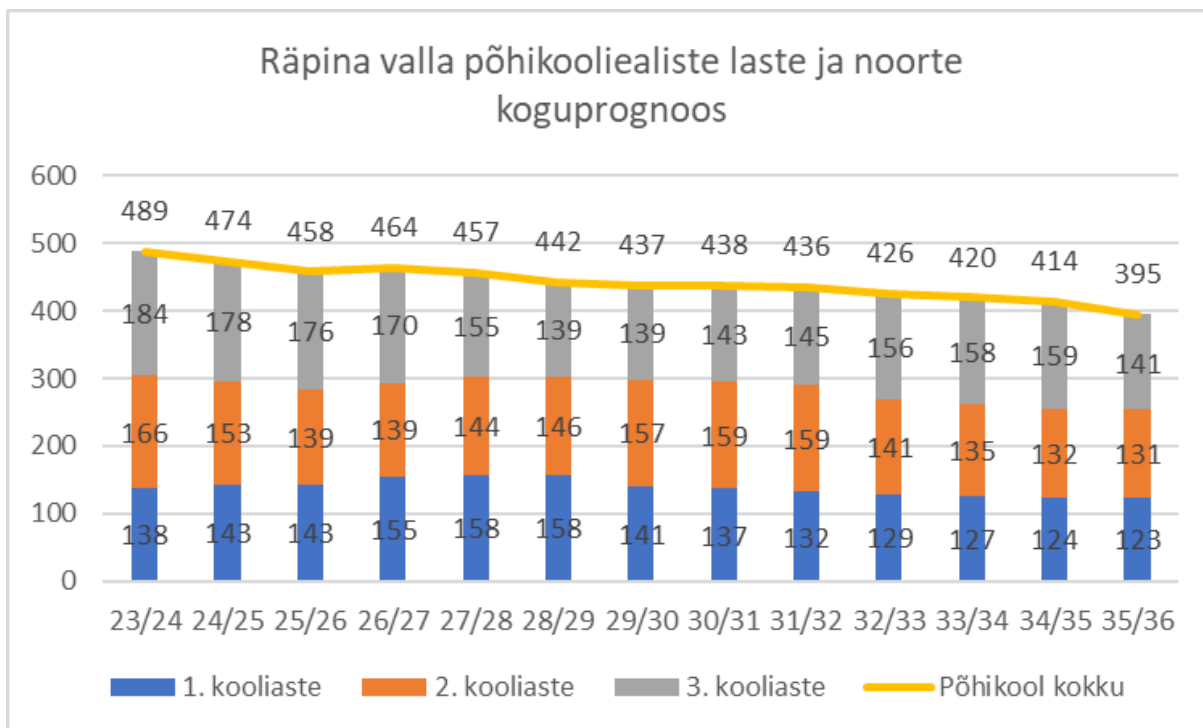
Joonis 28 Leevaku, Linte, Räpina ja Võõpsu piirkondade põhikoolialiste laste prognoos

Piirkonna põhikoolialistest lastest õpib Räpina Ühisgümnaasiumis keskmiselt 90-92% piirkonna lastest, keskmiselt lisandub 16-20 last muudest piirkondadest – selle näitaja alusel on järgneval joonisel prognoositud õpilaste arvu /koolikohtade vajadust koolis kuni õppeaastani 20235/36 (k.a.).

Joonis 29 Põhikooliastmete õpilaste arv Räpina Ühisgümnaasiumis

Alloleval joonisel on toodud kokkuvõtlikult Räpina valla põhikooliealiste laste arvu prognoos ja koolikohtade vajadus perioodil 2023-2035. Õpilaste arv väheneb kogu vallas kõikide kooliastmete lõikes. Detailsed graafikud koolipiirkondade ja vanusegruppide lõikes on toodud ülal. Järsemalt ja kiiremini hakkab põhikooliastmetes õpilaste arv vähenema 2029-2030 aastal. Esimeses kooliastmes õppivate laste arv väheneb võrreldes praegusega 11%, teise kooliastme õpilaste arv 22% ning kolmandas kooliastmes õppivate õpilaste arv 23% (kogumuutus on 19%).

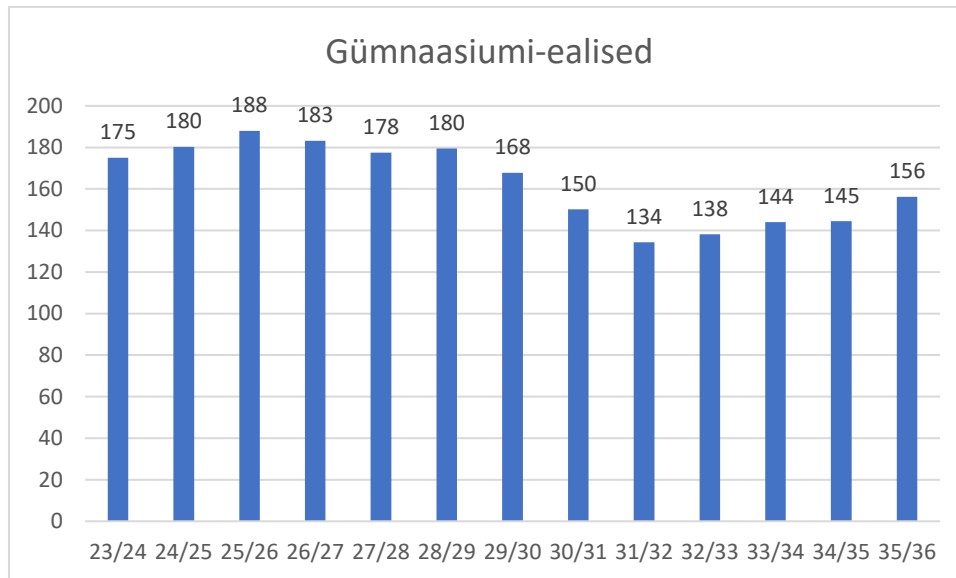

Joonis 30 Räpina valla põhikooliealiste laste ja noorte koguproognoos

Gümnaasiumiastme õpilaskohtade vajadus

Räpina vallas pakub gümnaasiumiharidust vaid Räpina Ühisgümnaasium. Nagu järgnevalt jooniselt nähtub, kahaneb ka gümnaasiumiealiste noorte arv, kuid see on jätkuvalt piisav gümnaasiumiastme

Õppekohtade täitmiseks praeguses mahus. Arvestada tuleb sellega, et sarnane gümnaasiumiealiste noorte arvu oluline vähenemine alates 2030. aastast on omane ka teistele Eesti piirkondadele ning noortel on võimalik õppima asuda nii teiste omavalitsuste ja riigigümnaasiumitesse kui ka liikuda edasi kutseharidusse. Seega on oluline Rápina Ühisgümnaasiumi taseme, maine ja populaarsuse hoidmine ning tõstmine, et õppekohad oleksid täidetud.

Joonis 31 Rápina valla gümnaasiumi-ealiste noorte prognoos

Õpetajate keskmise vanuse kasvamine ja raskused kvalifitseeritud järelkasvu leidmisel

Juba praegu on õpetajate keskmine vanus osades haridusasutustes (Veriora Lasteaed, Mehikoorma Põhikool, Ruusa Põhikool) murettekitav ja karta on nende pensioneerumist. Uute õpetajate leidmine on aga sageli osutunud keerukaks. Kohati on probleemiks ka õpetajate kvalifikatsiooninõuetele mitte vastamine. Võib eeldada, et mõlemad probleemid arengukava perioodil süvenevad

Valla hariduskulude kasv

Kohalike omavalitsuste hariduskulud kaetakse kahest allikast: riigieelarvest nn kõrvamärgistatud haridustoetustena ja kohaliku omavalitsuse muudest tuludest.

Alljärgnevalt on koostatud kaks lihtsal kulumudelil põhinevat tabelit. Mudelis on kõik kulud ja tulud näidatud püsihindades (st tuleviku kulud ja tulud jäetud samaks 2023. aasta vallaelarve tulude ja kuludega). Vastavalt prognoosidele on muudetud õpilaste arvu ja sellega seotud riiklikku haridustoetust ning lähtuvalt elanikkonna üldisest vähenemisest valla eelarvesse laekuva tulumaksu vähenemine. Riiklik haridustoetus õpilase kohta on toodud tabelis 2. Keskmiseks tulumaksuks valla eelarvesse maksumaksja kohta aastas on arvestatud 1426 eurot.

Esimene mudel toob detailselt välja erinevate valla üldhariduskoolide kulude jaotuse aastate 2023-2035 lõikes.

KOOL	Kulud	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Mehikoorma põhikool	Majandamiskulud	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680	242 680
	sh riiklik haridustoetus	54 488	56 162	58 185	60 209	62 233	62 233	62 233	62 233	58 691	54 138	49 584	50 090	48 066
	Sh valla kulud	188 192	186 518	184 495	182 471	180 447	180 447	180 447	180 447	183 989	188 542	193 096	192 590	194 614
Ruusa Põhikool	Majandamiskulud	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178	361 178
	sh riiklik haridustoetus	114 216	105 305	99 630	88 910	85 757	74 407	72 515	71 254	66 840	65 579	65 579	61 796	56 751
	Sh valla kulud	246 962	255 873	261 548	272 268	275 421	286 771	288 663	289 924	294 338	295 599	295 599	299 382	304 427
Viluste Põhikool	Majandamiskulud	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793	774 793
	sh riiklik haridustoetus	413 608	434 567	420 926	418 977	403 387	397 541	399 490	395 592	387 797	382 925	361 489	354 669	345 900
	Sh valla kulud	361 185	340 226	353 867	355 816	371 406	377 252	375 303	379 201	386 996	391 868	413 304	420 124	428 893
Räpina Ühisgümnaasium	Majandamiskulud	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369	2 063 369
	sh riiklik haridustoetus	1 364 735	1 295 578	1 254 986	1 291 969	1 279 341	1 249 574	1 231 533	1 241 455	1 251 378	1 231 533	1 236 043	1 227 925	1 175 607
	Sh valla kulud	698 634	767 791	808 383	771 400	784 028	813 795	831 836	821 914	811 991	831 836	827 326	835 444	887 762
	Valla kulud kokku	1 494 973	1 550 409	1 608 293	1 581 954	1 611 302	1 658 265	1 676 249	1 671 485	1 677 313	1 707 845	1 729 324	1 747 540	1 815 696

Tabel 13 Räpina valla koolide majandamiskulud ja valla omakulude muutus püsihindades

Tabelist ilmneb, et valla kulud üldharidusele kasvavad aastaks 2035 1 494 973 eurolt perioodil lõpuks 1 815 696 euronni, (vahe 265 287 eurot ehk 20%)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
15-64 aastaste elanike arv	3 800	3 775	3 718	3 648	3 588	3 537	3 462	3 400	3 348	3 305	3 237	3 177	3 147
Füüsilise isiku tulumaks	5 420 000	5 384 166	5 303 468	5 203 347	5 117 389	5 044 681	4 938 599	4 850 074	4 775 223	4 713 532	4 616 287	4 531 973	4 488 110
Toetusfond (üldhariduse toetuse muutus)	0	-55 436	-57 884	26 339	-29 347	-46 964	-17 984	4 764	-5 828	-30 531	-21 480	-18 216	-68 156
Põhitegevuse tulud	9 961 367	9 870 097	9 731 515	9 657 732	9 542 428	9 422 755	9 298 690	9 214 929	9 134 250	9 042 027	8 923 303	8 820 773	8 708 754
Hariduskulud kokku	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065	5 296 065
Üldhariduse kulud	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020	3 442 020
Muud hariduskulud	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045	1 854 045
Üldhariduse kulude proportsioon kõigist kuludest	53%	54%	54%	55%	56%	56%	57%	57%	58%	59%	59%	60%	61%

Tabel 14 Valla tulude ja kulude muutus rahvastiku ja üldhariduse kulude lõikes

Tabelist nähtub, et tööalase elanikkonna vähenemise ja üldhariduskoolides õpilaste arvu vähenemise mõjud valla tuludele ja kuludele on järgmised:

- Tulumaksu laekumine väheneb seniselt 5,42 miljonilt eurolt aastaks 2035 4,49 miljoni euroni (17%)
- Toetusfondist makstav riiklik haridustoetus väheneb aastaks 2035 1,95 miljonilt eurolt 1,63 miljoni euroni (17%)
- Valla tuludest kaetavad üldhariduse kulud kasvavad 1,49 miljonilt eurolt 2023 aastal 1,82 miljoni euroni.
- Hariduskulude osakaal kasvab valla eelarves praeguselt 53%-lt 61%-ni.

Lahendamist vajavad probleemid

Vastavalt Räpina valla arengukavale 2023-2035, on peamised haridusvaldkonna väljakutsed:

- Põhikooliealiste laste arvu kahanemine. Laste arv kahaneb arengukava perioodil (2023-2035) vallaüleselt põhikooli-astmetes kokku 19%. Sellega seoses kasvavad valla tuludest tehtavad kulutused üldharidusele 1,49 miljonilt eurolt 2023 aastal 1,82 miljoni euroni 2035. Kuna kahaneb ka tööealine elanikkond, siis vähenevad ka maksutulud ning hariduskulude osakaal kasvab praegusest 53% lt 61%-ni. Kui siia lisada ka elanikkonna vananemine ning tõsiasi, et ka valla sotsiaalkaitse kulud on viimased viis aastat kasvanud kiires tempos (ca 10% jooksevhindades aastas) ning nende kasv jätkub, siis hakkavad erinevate valdkondade kulud omavahel järjest teravamalt konkureerima ning vallaelarve tasakaalu säilitamiseks on vaja mingeid kululiike vähendada.
- Haridustaristu on osaliselt olulises osas amortiseerunud (Ruusa Põhikool), või vajab koheselt parendusi (Viluste Põhikool) ning selle korrastamiseks on vaja teha täiendavaid investeeringuid.
- Samuti on Ruusa, Viluste ning Mehikoorma koolihooned suhteliselt kõrge energiakuluga, mis toob endaga kaasa kõrged ülalpidamiskulud.
- Lähiaastatel jõuavad nii mitmed lasteaedade kui koolide õpetajad pensioniikka, mis toob kaasa vajaduse leida täiendavat personali.
- Hariduse tugispetsialistide (logopeed, psühholoog, eripedagoog, sotsiaalpedagoog) nappus ja raskused nende leidmisel.

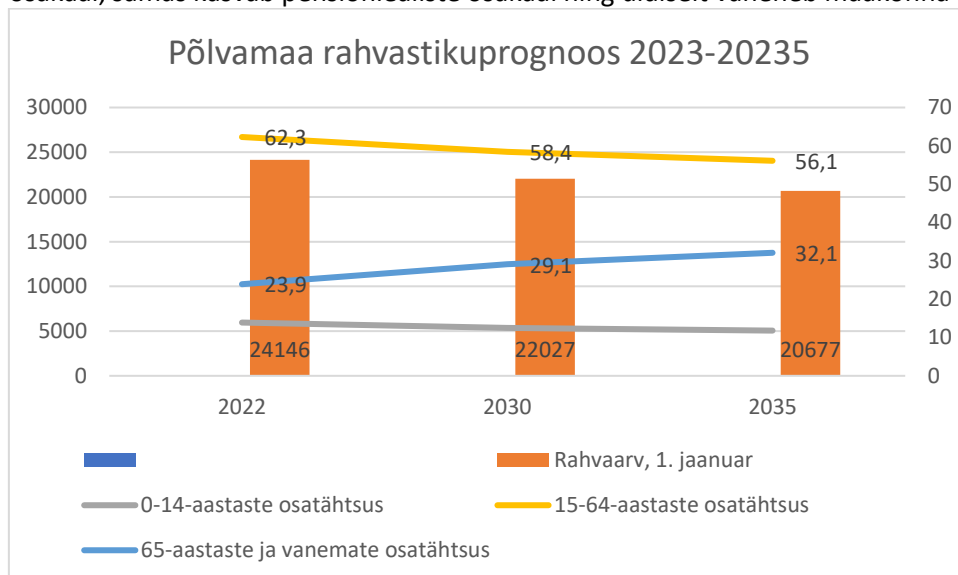
Sellest johtuvalt on vajalik ja mõistlik kaaluda, kas ja kuidas on võimalik haridusasutuste võrku korrastada selliselt, et ühelt poolt tagada kvaliteetse hariduse kättesaadavus ning teisalt hoida haridusvaldkonna kulud sellisel tasemel, et need ei hakkaks „ära sööma“ teiste valdkondade kulusid.

Alternatiivid haridusasutuste võrgu kujundamisel

Alternatiivide hindamisel Räpina valla haridusvõrgustiku kujundamisel tuleb arvesse võtta erinevaid mõjutegureid. Peamised mõjutegurid on ressursid, mida on võimalik valla haridusruumis kasutada/rakendada, samuti riiklikul tasandil haridus- ja regionaalpoliitikate elluviimisega seotud tingimuste kujundamine, tulenevalt riiklike strateegiate ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vaatevinklist. Need on võetud aluseks kahe põhimõttelise alternatiivi väljatoomisel.

Demograafilised protsessid

Üheks oluliseks teguriks, millega arvestada, on demograafilised protsessid, sh haridusteenuseid vajavate laste ja noorte arv. Allolevalt jooniselt on näha, et kahaneb nii 0-14 aastaste kui ka tööealiste inimeste osakaal, samas kasvab pensioniealiste osakaal ning üldiselt väheneb maakonna elanike arv.

Joonis 32 Põlva maakonna rahvastikuprognosis ja eagrupid osakaal

Allikas Statistikaameti rahvastikuprognosis

Eelnevates analüüsi peatükkides on juba korduvalt välja toodud, et väheneb nii sõime- ja lasteaiaaialiste laste arv kui ka üldhariduses õppivate laste ja noorte arv sh

- Valla sõime- ja lasteaiaaialiste laste arv väheneb vaadeldava perioodi lõpuks 262-lt lapsel 208 lapseni ning lasteaiaaialiste laste arv võib praeguse 221-lt väheneda 174 lapseni. Sarnane laste arv oli lasteaiaaialiste ka õppeaastatel 2019/20 ja 2020/21.
- Esimeses kooliastmes õppivate laste arv väheneb võrreldes praegusega 11% (138-lt 123-ni, teise kooliastme õpilaste arv 22% (166-lt 131-ni) ning kolmandas kooliastmes õppivate õpilaste arv 23% (164-lt 141-ni)(kogumuutus on 19%). Järsemalt ja kiiremini hakkab põhikooliastmetes õpilaste arv vähenema 2029-2030 aastal.
- Gümnaasiumiastme ealiste noorte arv väheneb 175-lt 156-ni.

Samuti tuleb arvestada sellega, et sugugi mitte kõik Räpina valla lapsed, ei õpi Räpina valla koolides. Õpiränne mõjutab valla haridusmaastikku ning põhikooliealiste laste haridusrände saldo on -33 (6,6% õpilastest).

Haridusvajaduse prognoosimisel on arvestatud ka sellega, et põhikooli ja gümnaasiumi teenusevajadus tekib jooksva aasta 1. septembri seisuga. Arvestatud on proportsiooniga, mille kohaselt läheb 1. klassi 75% siseneva aasta ja 25% sellest vanema aasta lastest. Sama arvestust on rakendatud ka sõime- ja lasteaialaste õppeaastapõhise vajaduse arvestamisel.

Lisaks demograafilistele protsessidele on vastavalt käesoleva analüüsi lähteülesandele, teguriteks ka hariduse kvaliteet, kättesaadavus, hariduskulude tõhusus ja kogukonna vajadus, mille vahel tuleks saavutada tasakaal.

Analüüsi koostamiseks läbiviidud elektroonilisest lapsevanemate küsitlustest saadud tagasiside põhjal saab öelda, et nii lasteaia-, põhikooli- kui ka gümnaasiumiteenustega ollakse üldiselt rahul. Rahul olid vastajad ka huvihariduse võimalustega. Kriitilisemad olid vastajad transpordikorralduse osas, pea pooled vastajad leidsid, et praegune valla transpordikorraldus ei võimalda lastel osaleda huvihariduses ja -tegevustes. Samas ei osanud kolmandik vastajatest küsimusele hinnangut anda.

Tuleviku osas pidasid vastajad kõige olulisemaks seda, et Räpina vallas oleks tagatud võimalus omandada gümnaasiumiharidus. Järgnes ootus, et valla haridusasutustes oleks tagatud nõustamis- ja tugisüsteem, mis toetab hariduslike erivajadustega lapsi ja nende õpetajaid ning vajadusel jagatakse tugispetsialiste valla erinevate haridusasutuste vahel. Tähtsuset kolmas oli vastajate jaoks see, et õpilastele pakutaks erinevaid paindlikke lahendusi: koolitransport, liitklassid jne. Järgnesid ootused õpilaste personaliseeritud õpiteele, haridusasutuste komplekteeritus töötajatega ning vajadusel nende jagamine valla haridusasutuste vahel, asutuste kaasaegsus jms. Vastajate hinnangul oli vähemoluline see, et Räpina valla haridusasutuste ruumide arv ja kasutus vastaks õpilaste tegelikule prognoositavale arvule ning et tagatud oleks ruumide riskikasutus. Samas oli kõigi väidete olulisus kõrge (hinnang 4-5 palli) ja jäi 66-80% vahele kõigi väidete puhul.

Oma lapse/laste haridusasutustega olid vastajad enim rahul Räpina lasteaias Vikerkaar käivate laste vanemad ja Mehikoorma Põhikoolis käivate laste vanemad. Rahulolu oli kõrge ka Räpina Ühisgümnaasiumis ja Veriora Lasteaias Önneseen käivate laste vanematel. Mõnevõrra kriitilisemad olid Mehikoorma Lastehoius ja Viluste Põhikoolis käivate laste vanemad. Ruusa Põhikooli osas vastas vaid üks lapsevanem ning neid andmed seetõttu võrrelda ei ole võimalik.

Koolide omapära

Hariduslike erivajadustega laste osakaal on suurem just väiksemates koolides: Mehikoorma põhikoolis on 56% õpilastest hariduslike erivajadustega, sh 6% vajavad tõhustatud või erituge, Ruusa Põhikoolis on hariduslike erivajadustega õpilasi 54% ning tõhustatud või erituge vajavad 20% õpilastest. Samas on koolil puudus tugispetsialistidest. Ruusa Põhikooli piirkonnast õpib teistes koolides 46% piirkonna lastest.

Nii küsitluste vastustest kui ka vestlustest koolimeeskonnaga saab välja tuua, et Mehikoorma piirkonna jaoks on koolil oluline roll ka kogukonna seisukohast. Samas siiski pea pooled piirkonna lapsed käivad koolis mujal.

Viluste Põhikooli õpilaste arv on olnud viimastel aastatel kasvutrendis ja piirkonna lapsed õpivad enamasti seal. Koolil on käsil renoveerimistegevused ning Veriora Lasteaed Önneseen asub kooliga samal kinnistul.

Räpina Ühisgümnaasium on valla ainuke kool, kus on gümnaasiumiaste. Kooli on renoveeritud, õpikeskkond on tänapäevane ning loodud head tingimused hariduslike erivajadustega laste õppeks (eraldi väikeklasside ala).

Stsenaarium 1: Baasmudeli rakendamine

Baasmudel tuleneb Praxise uuringus „Eesti põhikooli- ja gümnaasiumivõrgu analüüs aastaks 2020“ (Pöder jt 2014)⁹ osutatud *status quo* strateegiast, mida on rakendanud ja rakendavad paljud omavalitsused. See mudel on suunatud koolivõrgu osas olemasoleva olukorra hoidmisele ja säilitamisele. Kohalikust omavalitsusest koolipidaja eesmärk on säilitada omavalitsuse territooriumil kõik lasteaiad, koolid ja kooliastmed iga hinna eest ning sellest tulenevalt kohalik omavalitsus ise ei korralda haridusvõrku ümber.

Mudel põhineb senistel suundumustel ja olemasoleval olukorral ning võttes arvesse ennustatavaid demograafilisi protsesse, ennustab eelnevate aastate tunnuste põhjal aastani 2035 kogu koolivõrgu ülalpidamise üldmaksumust, sh suhtarvuna vallaelarve üldistesse püsikuludesse.

Mudeli raames koostatud prognoos võimaldab näha, kui palju kulub vallal rahalisi omavahendeid, lisaks riigipoolsele haridustoetusele, koolivõrgu ülalpidamiseks kooliastmete lõikes ning võrrelda seda tulubaasi prognoosiga. Kuna valla tööeline elanikkond väheneb, siis on mudelile lisatud ka valla eelarvesse laekuva tulumaksu vähenemine. Mudeli lihtsana hoidmiseks kasutati tulude ja kulude mudeldamiseks püsihindade meetodit, so kõik tulud ja kulud on arvestatud 2023. aasta seisuga (st kulused ja tulusid ei ole läbi korrutatud erinevate makromajanduslike indeksite ja või näitajatega).

Tabel 4 näitab, et suurimad jooksvad kulud õpilase kohta tehakse Mehikoorma Põhikoolis (17 334 eurot/aastas, valla omakulud 13 443 eurot aastas), järgneb Ruusa Põhikool (vastavalt 15 049 eurot ja 10 291 eurot), Viluste Põhikool (7 450 eurot ja 3 473 eurot) ja kõige väiksemad kulud õpilase kohta on ootuspäraselt suurimas õpilaste arvuga Räpina Ühisgümnaasiumis (5 796 eurot ja 2 057 eurot).

Nagu tabelist 8 näha, tähendab see Räpina valla jaoks valla tuludest hariduskulutuste kasvu nii absoluutnumbrites (perioodi peale kokku on see kasv üle 320 000 euro ning näiteks tähendab see seda, et 2035. aastal tuleb üldhariduse jooksvate kulude tarbeks tuleb muude kulutuste arvelt leida pea 100 000 eurot), kui osakaalus üldisest vallaelarvest (kasv 53%-lt 61%-ni ehk üheksa protsendipunkti). See tähendab omakorda seda, et suureneb surve valikute tegemiseks teiste seadusega paika pandud KOVi kohustuste - sotsiaal-, kultuuri ja spordi jt valdkondade teenuseosutamise - lõikes. Poliitilise kokkuleppena tähendab baasmudelil põhineva strateegia valik suhtelise kodurahu püsimumist nii piirkondade kui valimisnimekirjade vahel nii kaua, kuni eelarve võimaldab.

Koostatud on ainult põhitegevuste prognoos ning ei ole eraldi välja toodud haridusalaseid investeeringuvajadusi, sest selle jaoks oleks mõistlik läbi viia täiendav ekspertiis (sh detailne hoonete seisukorra ekspertiis). Samas tuleb arvestada sellega, et tänapäevase õpikeskkonna tagamiseks vajavad kõik koolid ja lasteaiad perioodi 2023-2035 jooksul mingis ulatuses investeeringud taristu parendamiseks.

Õpilastransport ei vaja baasstsenaariumi puhul suuri muudatusi (kulud ei kajastu valla eelarves ka hariduskulude all, need on hallatud läbi transpordikorralduse kulude), kuid transpordikorralduse osas tuleks tähelepanu pöörata huvihariduse ja -tegevuste kättesaadavuse paremale tagamisele.

Baasmudeli SWOT	
Tugevus	Nõrkus
<ul style="list-style-type: none">● Senituntud ja tuttav lahendus, seetõttu ka turvaline elanikele● Haridusvõimalused on lastele-noortele kodulähedased	<ul style="list-style-type: none">● Uuendusi raske läbi viia – mugavustsoon takistab● Haridusasutuste eelarveraskused, kasvav koormus vallaelarvele

⁹ Vt <http://www.praxis.ee/tood/koolivork/>

<ul style="list-style-type: none"> • Võimaldab kogukonnal kasutada koolitaristut kogukonnategevusteks 	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetajate ja tugispetsialistide puudus ning koormuspõhine killustamine • Ääremaastumise võimendumine
Võimalus <ul style="list-style-type: none"> • Ääremaastumise ärahoidmine • HEV-lastele suurema tähelepanu pööramine 	Oht <ul style="list-style-type: none"> • Elanikkonna kahanemine ning haridusasutuste sulgemine • Koolide riigipoolse rahastamise muutus • Probleemid haridusasutuste kulutõhususega

Tabel 15 Baasmudeli SWOT tabel

Stsenaarium 2: Haridusvõrgu optimeerimine

Eesmärk: Haridusvõrgu optimeerimine selliselt, et vallas oleks võimalik pakkuda kvaliteetset, võimalikult kodulähedast alus- ja põhiharidust; kvalifitseeritud-motiveeritud haridusjuhid, õpetajad ja tugispetsialistid/-süsteemid; kaasaegne haridustaristu; koostöine haridus- ja noortevaldkond; individualiseeritud ja kaasav õpatee; läbimõeldud ja õpilaste/elanike vajadustele vastav ühistranspordiühendus jms.

Eeldused otsustamiseks:

- Õpilaste arv väheneb perioodil 2023-2035 pidevalt, kuid märgatav langus algab õppeaastast 2028/29, esialgu toimub suurem kahanemine kolmandas ja esimeses kooliastmes, kuid seejärel alates õppeaastast 2032/33 jõuab see ka teise kooliastmesse.
- Paralleelselt jõuab järjest rohkem tänaseid pedagooge pensioniikka, mis toob kaasa täiendava vajaduse uute õpetajate leidmise järele.
- Rápina vald konkureerib Pólva, Tartu jt linnadega, kus samuti laste arv väheneb ning haridusteenuste pakkumine hakkab ületama nõudlust.
 - Arvestades maakonnakeskuse Pólva ja regiooni tõmbekeskuse Tartu kaugusega Rápina valla eri piirkondadest, ei ole tõenäoline, et põhikooli astmetes kasvaks haridusränne vallast välja senisega võrreldes. Seda eeldusel, et vallas suudetakse tagada vähemalt praegusel tasemel hariduse kvaliteet ja tulemuslikkus.
 - Konkurents on tugevam gümnaasiumiastmes, kus noorte valikud haridusotsuste tegemiseks on suuremad.
- Kuna maksumaksjaid jääb vähemaks, kahaneb samaaegselt ka valla tulubaas ning kasvab hariduskulude katmine valla tuludes.

Hariduskulude optimeerimisel ja haridusvõrgu ümberkorraldamisel on otstarbekas kaaluda:

- muudatuse mõju hariduse kättesaadavusele (füüsiline kaugus, tugiteenuste kättesaadavus)
- muudatuse mõju hetkel haridusasutuses käivatele lastele ja koolimeeskondadele
- muudatuse rahalist kogumõju (so kokkuvõid sulgemisest miinus vajalikud asendusteenused hariduse kättesaadavuse tagamisel).

Vajalik on ka piisava kommunikatsiooni ja kaasamise korraldamine, et muudatusi oleks võimalik läbi viia.

Arvestada tuleb ka järgmiste momentidega:

Haridusvaldkonna arengukava 2035 järgi:

- tuleb kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises kooliastmes. Kahaneva rahvastikuga piirkondades tuleb

- kolmanda kooliastme õpe tagada vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes, sh kindlustades vajaduse korral õppes osalemist toetavad teenused, nt transport;¹⁰
- tagada, et nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid rakendatakse kõigil haridustasemetel ja -liikides;¹¹
 - tuleb pakkuda õpetajatele, õppejõududele ja tugispetsialistide turvalist ja motiveerivat töökeskkonda ning konkurentsivõimelist töötasu, mis arvestab teiste sektorite ja valdkondade palgatasemega.¹²

Juhul, kui otsustatakse optimeerimis-stsenaariumi kasuks, teeme ettepaneku eelnevaid aspekte silmas pidades kaaluda:

- Ruusa põhikooli sulgemist
- Mehikoorma põhikooli ümberkujundamist lasteaed-põhikooliks (lasteaed +1. kooliaste või lasteaed + 1.-4. klass) ja lastehoiu sulgemist
- Viluste põhikooli ja Veriora lasteaia ühise juhtimise alla viimist

Ruusa piirkonna lähipiirkonnaks saab lugeda nii Röpina (Röpina Ühisgümnaasium (aeg kohale jõudmiseks autoga (14-16 minutit) kui ka Veriora/Viluste (Viluste Põhikool, aeg kohale jõudmiseks autoga 10-8 minutit). Muudatuse tegemisel on tähtis arvestada ja läbi kaaluda õpilastranspordi vajadus ja HEV-õpilaste hetkeseis ning toevajadus. Arvestades võimalikke ühekordseid ja püsivaid lisakulusid muudatuse tegemisel võiks rahaline kokkuhoid olla vähemalt 150 000-200 000 eurot aastas (arvestatud on mh sellega, et õpetajate ja teiste spetsialistide vajadus teistes koolides kasvab).

Mehikoorma piirkond on Röpina linna suhtes keskpriirkond (kohale jõudmise aeg 20-25 minutit) ning Meerapalu¹³ piirkonna suhtes kaugpiirkond (kohalejõudmise aeg 35-40 minutit). Mehikoormas pakub Röpina vald hetkel vaid lapsehoiuteenust, mis ei taga alushariduse riikliku õppekava omandamist, seetõttu oleks mõistlik kaaluda seal lasteaiaühma avamist. Haridussilma andmetel ei olnud aastatel 2016, 2017, 2019 ning 2022 ükski Mehikoorma Põhikooli esimesse klassi astuja sellele eelneval aastal käinud lasteaias. Käesoleva analüüsiga ei hinnata lasteaiaõppe kvaliteeti võrrelduna eelkooliealiste laste lastehoiu või koduõppe kvaliteediga Mehikoorma piirkonnas. Kuid kui eelkooliealistele lastele on Mehikoorma piirkonnas mõistlik korraldatud haridusteenuse pakkumine, siis teha seda lasteaia ja mitte lapsehoiuteenuse vormis. Sellega kaasnevad vallale mõningased kulud, kuid pikemas perspektiivis on tegu kokkuhoiuga. Probleeme võib tekkida lasteaia teenuse osutamiseks kvalifitseeritud personali leidmisega. Mehikoorma piirkonna põhikooliealiste laste arv arengukava perioodil ei kasva, vaid püsib stabiilselt samas suurusjärgus. Vallale on tegu kõige kulukama koolikohaga ühe õpilase kohta. Lähiaastatel ootab kooli tänaste õpetajate pensioneerumine ja uute leidmine on senini ebaõnnestunud. Samuti ei vasta 57% õpetajatest kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

Arvestades asjaolu, et Mehikoorma on Röpina linna suhtes keskpriirkond ning Meerapalu piirkond on kaugpiirkond¹⁴ on asjakohane pakkuda Mehikoormas 1. kooliastme haridust. Seega on otstarbekas Mehikoorma Põhikooli ümberkujundada lasteaed-alkooliks (variant pakkuda 1.-4. klassi õpet). 2. ja 3. kooliastmes õppivatel lastel on võimalik õppima asuda Röpina Ühisgümnaasiumisse. Sellega seoses tuleb tagada, et õpilaste transport kodust Röpinasse ja tagasi oleks mugav, kiire ja võimaldaks ka laste osalemist huvihariduses (transpordiliinide korrigeerimine, nõudetranspordi juurutamine, „koolibuss igas väravas“ jms lahendused). Juhul, kui Meerapalu piirkonna laste arv oluliselt muutub, tuleb marsruuti laiendada ka sinna. Kuid see on kokkuvõttes vallale odavam ja rahaline kokkuhoid aastas oleks suurusjärgus 150 000-180 000 eurot aastas (sõltuvalt koolieelse hariduse kuludest.)

Optimeerimismudeli SWOT

Tugevus

Nõrkus

¹⁰ Lk 5 <https://valitsus.ee/media/4251/download>

¹¹ Sama, vt lk 7

¹² Lk 22 <https://www.hm.ee/media/1488/download>

¹³ 01.01.2023 seisuga on Meerapalu piirkonnas vaid üks laps vanuserühmas 0-15 aastat

¹⁴ Kuigi Meerapalu piirkonnas ei ole 01.01.2023 seisuga 1. kooliastmes õppivaid lapsi, siis võib neid siiski lisanduda ning sellisel juhul oleks nende koolitee Röpinasse siiski liiga pikk ja ajakulukas.

<ul style="list-style-type: none"> ● Röpina vallas pakutava hariduse kvaliteedi paranemine, sh lastele pakutavad tugiteenused ● Kulude kokkuhoid valla niigi pingsa eelarve tingimustes 	<ul style="list-style-type: none"> ● Uuendusi raske läbi viia – mugavustsoon takistab.
Võimalus	Oht
<ul style="list-style-type: none"> ● Lastele pakutavate võimaluste laienemine: ka Mehikoorma ja Ruusa piirkondade lapsed saavad senisest paremini osa leda huvihariduses ● HEV-lastele suurema tähelepanu pööramine ja hariduse tugiteenuste parem kättesaadavus 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kogukonna vastuseis ● Väikekooliga harjunud lastel võib suuremasse kooli minnes esineda stressi ja hirmutunnet ning nad vajavad esialgu tuge ja nõustamist. ● Uuendused on seotud mitme erineva valdkonnaga (haridus, transport jne), millede „ühte jalga“ kavandamine võib olla keeruline

Tabel 16 Baasmudeli SWOT tabel

Haridusasutuste tugispetsialistide teenuse osutamise lahendused

Analüüsi esimeses peatükis toodud andmed näitavad, et Röpina vallas haridusasutustes on ligipäas tugiteenustele ebaühtlaselt tagatud ning see on kohati puudulik. Siinkohal on oluline märkida, et hariduse tugispetsialistid ei ole mitte ainult vajalikud lastele/õpilastele nõustajateks, vaid neil on oluline roll ka haridusasutuste õpetajate, juhtkonna ja ka muu personali nõustamisel ja toetamisel. Vastav tugi aitab tagada kaasavat ja positiivset õpikeskkonda ning ennetada probleeme ja lahendada küsimusi, mis õpetajatel tekivad õpiraskustega õpilaste toetamisel. Arvestades sellega, et spetsialiste napib, on mõistlik otsida tugiteenuste kasutamiseks olemasoleva ressursiga täiendavaid lahendusi

Haridusasutuste tugispetsialistide teenuse osutamiseks on üldistatult võimalik rakendada kolme erinevat varianti:

- *Status quo*, kus iga haridusasutus korraldab oma tugispetsialisti palkamise ja rakendamise. Seda kasutavad enamik Eesti munitsipaalkoole ja lasteaedasid.
- Tsentraliseeritud keskus.
- Hübriidlahendus kahest eelmisest, kus osa spetsialiste on tööle rakendatud vallavalitsuse struktuuri kuuluva tugikeskuse kaudu, osa on palgatud haridusasutuste poolt, sõltuvalt spetsialistide töökoormusest konkreetses haridusasutuses. Siiski ka hübriidlahenduses töötavad tugispetsialistid igapäevaselt haridusasutustes kohapeal, mitte nõ. tugikeskuse kontoris.

Tugispetsialistide üldisest ja kroonilisest nappusest tingituna teeme ettepaneku luua tsentraliseeritud hariduse tugiteenuste osutamise keskus (üksus) vallavalitsuse juures. See võimaldaks sujuvat töökorraldust ning selgemaid ja ühtlasemaid töötasu ja -tingimuste pakkumist. Lisaks aitaks suurema meeskonnana töötamine kaasa kogemuste vahetamisele ja sünergiale.